

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

LENKA ŠČAMBUROVÁ

KAMBODŽSKÁ GENOCIDA A JEJÍ SOUVISLOSTI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a je tudíž mým autorským dílem. Veškeré zdroje, použité k této práci, jsou řádně uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci 27. 6. 2010

.....

Chtěla bych tímto poděkovat Mgr. Davidovi Hamplovi, Ph.D. za kvalifikované vedení,
za cenné rady a nekonečnou trpělivost při zpracovávání mé práce.

Obsah

ÚVOD

1	POJEM GENOCIDA	1
1. 1	Úskalí a průběh vymezování pojmu	2
1. 2	Norimberské právo	5
1. 3	Zločin proti lidskosti	6
1. 4	Úmluva o genocidě	7
1. 5	Podmínky vzniku genocidy	11
2	GEOGRAFICKÉ A DEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY KAMBODŽE	14
3	DŮLEŽITÉ HISTORICKÉ MEZNÍKY VE VÝVOJI KAMBODŽE	17
3. 1	Období Angkorské říše	17
3. 2	Soupeření Thajců a Vietnamců o nadvládu	17
3. 3	Koloniální období	19
3. 4	Kambodža jako francouzský protektorát	20
3. 5	Kambodža během druhé světové války	22
3. 6	Kambodža a cesta k nezávislosti	24
3. 7	Sihanuk a jeho vláda	27
3. 8	Kambodža a válka ve Vietnamu	29
4	KAMBODŽSKÁ GENOCIDA	32
4. 1	Přípravná fáze	32
4. 2	Začátek teroru	33
4. 3	Rozdělení lidu a jeho život po „osvobození“	35
4. 4	Stát Rudých Khmérů	37
4. 5	Stranické čistky	38
4. 6	Pád Demokratické Kampučie	40
4. 7	Nastolení „nové“ demokratické vlády	40
4. 8	Důsledky genocidy	43
4. 9	Problematika postihu pachatelů	44
4. 10	Shrnutí	45

ZÁVĚR

LITERATURA	48
Elektronické zdroje	49

PŘÍLOHY

ANOTACE

Úvod

Cílem této práce je postihnout příčiny, vznik, průběh a důsledky kambodžské genocidy. Bude se věnovat rozboru pojmu genocida a jeho vymezení, nástinu historických souvislostí a charakteristice způsobu jejího provedení.

Celá práce je rozdělena na několik kapitol. Nejdůležitější pro nás budou první čtyři, které budou obsahovat jak pasáže věnované teorii genocidy, tak pasáže líčící samotný průběh genocidy v návaznosti na historický kontext.

První kapitola bude záležitostí převážně teoretickou. Bude vymezovat pojem genocidy jako takový, úskalí používání terminologie z oblasti mezinárodního trestního práva, nebo bude přibližovat osobnosti, bez jejichž píle by nebyl možný vznik nejdůležitějších dokumentů z tohoto oboru. Bude se zabývat také Úmluvou o zabránění a trestání zločinu genocidy, jejími mezerami a podmínkami vzniku samotné genocidy.

Druhá kapitola bude obsahovat informace o demografických a geografických poměrech Kambodže.

Třetí kapitola postihne mezníky v historii Kambodže s vědomím, že historické události této oblasti podmínkami svého průběhu zvolna připravovaly živnou půdu pro spáchání zločinu genocidy. Od dob Angorské říše, na kterou jsou Kambodžané nesmírně hrdí, přes francouzské kolonizátory, až po nechvalně proslulou válku ve Vietnamu.

Čtvrtá kapitola popíše, jak se Rudí Khmerové chopili moci a jak své vize dokázali uskutečnit. Upozorní na to, že kambodžská genocida nebyla spáchána nahodile, ale že probíhala podle velmi důkladně vypracovaného plánu, jehož dodržování se striktně, a pod velmi přísnými tresty, vyžadovalo. Také zde nastíní strukturu státního uspořádání Demokratické Kampučie i to, jak se po pádu khmerského režimu stanovovala nová vláda pod hlavičkou OSN. Nakonec se kapitola bude stručně zabývat dohledáváním viníků a jejich (ne)potrestáním.

Práce čerpá například z díla Yvese Ternona a jeho *Genocid XX. století*, dále Iena Mabbetta a Davida Chandlera a jejich *Khmerů*, také Milana Syručka, Filipa Tesaře, Milana Nožiny a jiných.

1 Pojem genocida

Jako první slovo *genocida* použil Rafael Lemkin, profesor mezinárodního práva na Yaleské univerzitě. Stalo se tak roku 1944 v jeho knize o okupaci Evropy mocnostmi Osy. Toto nové slovo vzniklo z potřeby popsat nové možnosti vyhlazování lidí. Sám píše: „*Pod pojmem genocida rozumíme vyhlazení národa či etnické skupiny...z obecného hlediska nejde nutně o okamžité vyhlazení, spíše jde o koordinovaný plán různých akcí směřujících ke zničení podstatných základů života národních skupin, což pak vede ke zničení skupin samotných. Cílem takového plánu je dezintegrace politických a sociálních institucí, kultury, jazyka, národního cítění, náboženství a ekonomického života národnostních skupin a destrukce osobní bezpečnosti, svobody, zdraví, důstojnosti a rovněž životů jedinců náležejících k těmto skupinám. Genocida je vedena proti národní skupině jako takové, a akce, které má za následek, směřují proti individu, nikoli kvůli jeho individuálním vlastnostem, nýbrž proto, že je příslušníkem národní skupiny.*“¹

Pojem genocida v Lemkinově pojetí vznikl proto, aby mohly být popsány a potrestány zločiny nacistického Německa z dob druhé světové války. Němci nevedli válku proti státům, ale proti národům. Aby si dokázali svou nadřazenost, začali systematicky a promyšleně naplňovat svůj plán likvidace, který se skládal z osmi typů opatření: politických, sociálních, kulturních, ekonomických, biologických, fyzických, náboženských a morálních.²

Vynalézavost Němců přesáhla dosud známé hranice válečných zločinů. To si Lemkin uvědomil a zdůrazňoval nutnost vymezení genocidy jako pojmu a jejím následném zařazení do mezinárodního trestního práva tak, aby ji jednotlivé státy přímo zakazovaly. Dřívější systém legální ochrany menšin se ukázal jako nedostačující. Podle Lemkina jde genocidě předejít, anebo ji odvrátit pouze v případě, že ochrana menšin bude zajišťována mezinárodním právem, ústavou a trestním zákoníkem každého státu současně.³

¹ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 12.

Srovnej GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing. 1992, s. 99. *genocida*=“*hromadná vražda, úmyslné podrobení národní, etnické, rasové nebo náboženské skupiny takovým životním podmínkám, jež vedou k jejímu úplnému nebo částečnému zničení, nebo opatření, směřující k zabránění porodu v této skupině, či nucený přesun dětí z těchto skupin do skupin jiných*“

Srovnej TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007. *genocida*=“*nejvyšší stupeň kolektivního násilí, je to pokus o fyzické zničení odlišné skupiny*“ s. 205. V užším slova smyslu Tesař za genocidu považuje homicidu a názorově se ztotožňuje s Lemkinovým pojetím. s. 206.

²TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 12.

³TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 13.

Jako nejlepší řešení vidí vypracování mezinárodního trestního zákoníku, jehož opatření proti národnímu, náboženskému a rasovému útlaku by každý stát včlenil do své ústavy a trestních zákoníků.⁴ Důležité je, aby v trestních zákonících jednotlivých států byly uvedeny tresty za zločin genocidy. Státy by měly zamítnout možnost odvolání se na vyšší rozkaz a vymezit zodpovědnost těch, kteří ke spáchání genocidy dali příkaz i těch, kteří jej vykonávali. Podle Lemkina by měli být pachatelé genocidy stíháni úplně stejně jako ti, kteří páchají trestné činy otrokářství, obchod s dětmi, pirátství, obchod s drogami, šíření pornografie a padělatelství.⁵

Lemkinovy názory pomohly světové veřejnosti uvědomit si hrůzy nacistické politiky. Vzniklo hnutí, které se zasazovalo o potrestání genocidy a které se snažilo o zařazení pojmu do mezinárodního trestního práva.

Zločiny druhé světové války volaly po pojmenování a potrestání, ale zároveň donutily Spojence přijmout fakt, že bude nutné vytvořit mezinárodní organizaci, která bude podobným excesům bránit.

Lemkinovo označení *genocida* nebylo však jediné pojmenování těchto zločinů. Jiní právníci si stáli za termínem „zločin proti lidskosti“.⁶ V podstatě jeden pojem v sobě soustřeďuje druhý, avšak problém nastává v uplatňování mezinárodního trestního práva v kontrastu se státní suverenitou jednotlivých států.

1. 1 Úskalí a průběh vymezování pojmu

Zpočátku bylo nutné definovat kolektivní charakter zločinů a označit tak jako pachatele stát. Když je někdo titulován jako pachatel, předpokládá se jeho potrestání. Avšak označení státu jako pachatele a jeho potrestání se neslučuje s pojmem státní suverenity.

Další komplikací, se kterou se museli právníci po válce zabývat, bylo pojetí státní suverenity a suverenity práv jednotlivce uvnitř státu. Stát jednotlivci určuje, jaká má práva a povinnosti, avšak samotný nemůže uvnitř sebe tato práva svévolně porušovat. Právníci si uvědomili, že neexistuje právo, které by kontrolovalo činy státu. A že tento rozpor může

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž, s. 14.

být vyřešen pouze vypracováním mezinárodního trestního práva omezujícího suverenitu jednotlivých států.⁷

Všem státům je nadřazeno tzv. přirozené právo⁸ nad jejich vlastní suverenitou, neboť toto v sobě zahrnuje službu států principům spravedlnosti a míru, kterým sami podléhají.

Další potíží v označování viníka je, jak určit, kdo je trestně odpovědný v případě prokázání viny státu. Podle všeobecných měřítek je to ten, který překročil zákon. Avšak při odsouzení státu není vlastně koho trestat, neboť pachatel jako takový vlastně neexistuje. Státu totiž nelze uložit trest v případě, kdy všichni jeho státní příslušníci nejsou prokazatelně viníky⁹.

Na konci 19. století se právníci rozhodli, že důležitější než jakákoliv ustanovení státu je univerzální etický kodex. Je to tzv. nepsané právo, kdy společné přesvědčení států stojí nad vnitřním právem jednotlivého státu. Při jeho porušení tento stát přestává být právním státem.¹⁰ Problémem ale zůstalo, jak kodifikovat tento kodex do mezinárodního právního systému.

Od konání Haagské konference z roku 1899 a Ženevské konference z let 1864 a 1906 se dlouhou dobu nezpochybňovalo právo státu vést válku, ale pouze neobvyklé prostředky jejího vedení. Uznalo se však, že i přes soupisy válečných zákonů podléhá obyvatelstvo i válčící strany mezinárodnímu právu, které vychází ze zvyklostí mezi civilizovanými národy, ze zákonů lidskosti a z požadavků veřejného mínění.¹¹

Během první světové války nebyly haagské ani ženevské konvence respektovány a potom, co se ministři států Dohody dozvěděli o programu na vyhlazení Arménů v Osmanské říši, podepsali 24. května 1915 prohlášení, které mluví o novém trestném činu, „zločinu urážky lidskosti“¹². Zde se už také počítalo s odpovědností jak vlády, tak vykonavatelů těchto činů.

Prezident Wilson v poselství Kongresu 8. ledna 1918 uvedl čtrnáct bodů k zajištění spravedlivého a trvalého míru.¹³ Dokonce i Versailleská smlouva z června z roku 1919 se

⁷ Tamtéž, s. 15.

⁸ Tamtéž, s. 16.

⁹ Tamtéž, s. 16.

¹⁰ Tamtéž, s. 17.

¹¹ Tamtéž, s. 17.

¹² Tamtéž, s. 18.

¹³ Tamtéž, s. 18.

Pozn. Česká televize, portál ČT24, aktualizováno 15. 2. 2009, poslední revize 27. 6. 2010.

<<http://www.ct24.cz/textove-prepisy/45618-spolecnost-narodu-nepodareny-pokus/>>.

„V lednu 1918 je vyhlásil Wilson před Kongresem jako základ mírového soužití. Mimo jiné požadoval odstranění tajné diplomacie, svobodnou mořeplavbu, obchodní rovnost mezi národy, vyřešení koloniální otázky, založení Společnosti národů (vzniku nového společenství, které mělo zajišťovat udržení politické

věnovala trestům za porušení smluv a činům, které jsou v rozporu s válečnými zákony a zvyklostmi.¹⁴ Ale dělala rozdíl mezi panovníkem Vilémem II. , kterému dávala vinu za rozpoutání války, a lidmi, kteří páchali válečné zločiny. Tyto lidi podle ní měl soudit buď vojenský soud, anebo německé soudy, které vycházely z vlastního vnitřního práva.¹⁵ Avšak Lausanská smlouva z roku 1923 veškeré snahy o nalezení a potrestání viníků válečných zločinů znemožnila, neboť obsahovala klauzuli, která amnestovala všechny činy spáchané v letech 1914 – 1923.¹⁶

Právníci té doby se poučili z pokusů o kodifikaci mezinárodního trestného činu a rozhodli se pracovat systematictěji. Rozdělili se do čtyř hlavních sdružení: Mezinárodní právní sdružení, Meziparlamentní unie, Mezinárodní asociace trestního práva a Mezinárodní byro pro sjednocení trestního práva.¹⁷ Tato sdružení vycházela především z myšlenek rumunského právníka Vespasiena Pelly¹⁸, který zastával názor, že válečná agrese je zločin a že je k jeho potrestání potřeba zřídit mezinárodní trestní soud¹⁹ a označil válku za morbidní projev lidstva. Sdružení pracovala po několik let na zákonících národů a Pella vypracovával návrh na vytvoření kriminální komory v rámci stálého soudu mezinárodní spravedlnosti.²⁰

Po atentátu v Marseille na jugoslávského krále a francouzského ministra zahraničí navrhla francouzská vláda radě Spojených národů, aby vypracovala konvenci k prevenci a stíhání terorismu a zřídila mezinárodní trestní soudní dvůr.²¹ Výbor, který byl tímto úkolem pověřen využil Pellova textu. Na jeho základě byla vytvořena a přijata v Ženevě roku 1937 konvence, která se týkala pouze teroristických činů a soudní dvůr mohl postihovat pouze zločiny, které ohrožovaly mezinárodní vztahy.²² Druhá světová válka vypukla dřív, než se mezinárodnímu společenství mohly dostat do rukou texty, které by umožnily pojmenovat a definovat trestné činy, k nimž došlo v jejím průběhu.

nezávislosti a územní nedotknutelnosti jak velkých, tak malých států), *připojení Alsaska-Lotrinska ke Francii, zřízení nezávislého Polska a Turecka, autonomní vývoj národů Rakouska-Uherska*“.

¹⁴Tamtéž, s. 18.

¹⁵Tamtéž, s. 18.

¹⁶Tamtéž, s. 19.

¹⁷Tamtéž, s. 19.

¹⁸ Pozn. KOSTLÁNOVÁ, Andrea, server Militaria nakladatelství Elka Press, aktualizováno 28. 09. 2009, poslední revize 27. 6. 2010, <<http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/individualni-odpovednost-jednotlivce-za-zlociny-proti-miru.html>>. „Právě u organizátorů a vůdců války je maximálně „vhodné“ volat po generální prevenci účelu trestu. 1930 známý rumunský profesor trestního práva Vespasien Pella uveřejnil úvahu Le Pacte Briand-Kellog (1928) et ses Consequences sur le Droit International et le droit Interne des Etats, ve které tvrdí, že i vnitrostátní trestní právo má mírové poslání, a i jeho normy mají přispívat k boji s organizátory války a s činy, které ji připravují – tj. s válečnou propagandou.“

¹⁹Tamtéž, s. 19.

²⁰Tamtéž, s. 19.

²¹Tamtéž, s. 19

²²Tamtéž, s. 20.

Tím, kdo se snažil ještě před vypuknutím války zpřesnit dosavadní definice mezinárodního trestního práva, byl jeden polský právník, který na 5. konferenci o unifikaci trestního práva v roce 1934 v Madridu představil pojetí dvou nových zločinů a přál si, aby je účastnické státy začlenily do svého vnitřního trestního práva. Mělo jít o zločin barbarství, tj. akty útlaču a likvidace, zaměřené proti jednotlivcům jako příslušníkům národních, náboženských či rasových skupin a zločin vandalizmu, tedy záměrné ničení uměleckých a kulturních děl, která představují specifické výtvořné gény těchto skupin a tvoří jejich kulturní dědictví.²³ Kdyby tehdy státy přijaly návrhy tohoto právníka, měly by v rukou právní podklad k postihnutí zločinů druhé světové války.

Po druhé světové válce si právníci konečně vyjasňovali pojmy. Viník byl označen na základě usvědčení z trestného činu rozpoutání války (podle Pelly, který i nadále rozpracovával definici války jako zločinu a stanovení způsobu jeho trestu) a z porušování lidských práv ve válce i mimo ni (to zase rozpracovával Raphael Lemkin).²⁴ Avšak ukázalo se, že je nutné tyto dvě polohy včlenit do jednoho pojmu.

1. 2 Norimberské právo

S ohledem na zvířecnost a systematickosti činů, které spáchali nacisti během druhé světové války, bylo trestní stíhání nesmírně komplikované. Obludné rozměry těchto činů bylo těžké posuzovat, a bylo nutné nové pojmenování. Lemkin tedy navrhoval genocidu, v Norimberku se používal zločin proti lidskosti.

Od počátku okupace Československa a Polska se množila udání, která upozorňovala na nestandardní válečné chování ze strany Němců. Britský premiér Churchill zařadil potrestání těchto zločinů mezi hlavní válečné cíle. Na konferenci v St. James Palace 13. ledna 1942 bylo osmnácti představiteli vlád vydáno prohlášení, které odlišilo válečný zločin od válečné akce s tím, že k jeho stíhání je potřeba mezinárodní spolupráce a solidarity.²⁵ Ti, kteří podepsali prohlášení ze St. James Palace, poslali v červenci 1942 třem velmocím notu, která je měla podnítit k jednání.²⁶ Ve vzájemné shodě Británie, Ruska a USA byla vytvořena komise pro vyšetřování válečných zločinů a také první seznam zločinců k potrestání.

²³Tamtéž, s. 20.

²⁴Tamtéž, s. 20.

²⁵TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis, 1997, s. 22.

²⁶Tamtéž.

Dne 13. října 1943 byla podepsána třemi velmocemi Moskevská dohoda, která rozhodla o potrestání těchto zločinů.²⁷ Pachatelé měli být vráceni do míst, kde zločiny spáchali, a tam měli být souzeni tribunály dané země. V době, kdy vznikla tato dohoda, byla ustavena i norimberská doktrína, která vůbec poprvé zahrnula do pravomoci soudu sloučeně jak válečné zákony a obyčeje, tak místní trestní zákoníky.²⁸

Toto stanovení ale z hlediska právního postupu mělo ještě své skuliny. International Commission for Penal Reconstrucion and Development označila činy, které se lišily od válečných zločinů, jako „zločiny proti lidskosti“.²⁹ Komise zřízené London Assembly doporučovala, aby se do válečných zločinů začlenila i příprava a vedení agresivní války a také zločiny, které byly spáchány na území mocnosti Osy i mimo něj za účelem rasového a politického vyhlazení.³⁰

1. 3 Zločin proti lidskosti

V březnu 1944 bylo komisi SN pro válečné zločiny navrženo, aby za zločin proti lidskosti byly považovány „zločiny spáchané na osobách bez státní příslušnosti či na jakýchkoli dalších osobách kvůli jejich rase či náboženství“.³¹ Pro nás je důležité Jaltské memorandum z ledna roku 1945, které přinášelo nové právní návrhy. Podle nich nacisté přesáhli pojem válečného zločinu, jejich akce byly předem promyšlené. Jako viníci byli označeni jak ti, kteří tyto postupy vymysleli a nařídili ostatním, tedy vedoucí činitelé, tak ti, kteří zločiny vykonávali, nebo dohlíželi na jejich správné provedení.³² Pak došlo na souzení nacistů nejprve před Mezinárodním vojenským tribunálem a pak jednotlivými okupačními soudy.

Klíčovým okamžikem ve vývoji definic obvinění byla Londýnská dohoda ze srpna 1945. Ta zakládá statut Mezinárodního vojenského tribunálu a určuje trojí obvinění: válečný zločin, zločin proti míru a zločin proti lidskosti.³³ Zločin proti lidskosti je zde definován takto: „to jest vražda, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné ukrutnosti, spáchané proti civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo za války, nebo pronásledování

²⁷Tamtéž, s. 23.

²⁸Tamtéž, s. 23.

²⁹Tamtéž, s. 23.

³⁰Tamtéž.

³¹Tamtéž, s. 24.

³²Tamtéž, s. 24.

³³Tamtéž, s. 25. pozn. OSN založena v červnu 1945.

z příčin politických, rasových či náboženských...“³⁴ A co se týče pachatelů, byli za ně označeni tito: „vedoucí, organizátoři, podněcovatelé a spoluviníci, kteří se zúčastnili osnování nebo provádění společného plánu nebo spiknutí k provedení některého ze zmíněných zločinů, jsou odpovědní za všechny činy všech osob při provádění takového plánu“.³⁵

Norimberské právo touto dohodou přiznalo, že subjektem mezinárodního trestního práva nemusejí být výlučně pouze státy, ale i jednotlivci. Zde také vystupovalo jako stěžejní obyčejové, přirozené právo, které bylo tím etickým měřítkem trestných činů, které do té doby nebyly, a ani nemohly být, popsány. Nacističtí vůdci zde tedy byli souzeni za osnování zločinu, zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.

Od té doby se zločin proti lidskosti stal součástí mezinárodního trestního práva a je považován za zločin, kterým stát útočí na svobodu, práva a život osoby nebo skupiny osob, které jeho zákony nijak neporušily, anebo za jejich porušení byly potrestány mnohem tvrději, než vyžaduje zákon.³⁶

1. 4 Úmluva o genocidě

Slovo genocida se poprvé objevilo už v dokumentech ke stíhání norimberských zločinů. Je to nové slovo, které se skládá ze dvou kořenů: z řeckého *genos* = původ či rod a latinského slovesa *caedere* ve významu zabíjet.³⁷

Valné shromáždění OSN považovalo soudobé vymezení zločinu genocidy jako příliš široké, a tak Hospodářská a sociální rada pověřila generálního sekretáře³⁸ tím, aby sehnal odborníky, kteří se touto otázkou budou zabývat. Vybral si tři největší kapacity v tomto oboru: profesora Lemkina, Pellu a Donnedieua de Vabres.³⁹ Jejich návrh dále rozpracovával výbor ustanovený ze zástupců Číny, USA, Francie a Libanonu, Polska,

³⁴Tamtéž, s. 25.

Pozn. Informační centrum OSN v Praze, 2005, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010.

<<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=845>>.

zde zločin proti lidskosti = „zločin jako je vyhlazování civilního obyvatelstva, zotročování, mučení, znásilňování, otěhotnění z donucení, perzekuce související s politickým přesvědčením, rasovou, národností, či etnickou příslušností, kulturou, náboženstvím nebo pohlavím a vynucená zmizení - ale jen tehdy, stanou-li se součástí systematického útoku vedeného proti civilnímu obyvatelstvu“

³⁵Tamtéž, s. 25.

³⁶Tamtéž, s. 27.

³⁷TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 32. Valnému shromáždění se zločin proti lidskosti ve znění norimberského práva jevil jako příliš spojený s rozpoutáním války.

³⁸Tamtéž, s. 31.

³⁹Tamtéž, s. 31.

SSSR a Venezuely⁴⁰ a byl dne 9. prosince 1948 Valným shromážděním pod názvem *Úmluva pro zabránění a trestání zločinu genocidy*⁴¹ jednomyslně přijat.

Úmluva vstoupila v platnost 12. ledna 1951⁴², ale i přes pečlivost jejich tvůrců se stala terčem poznámek a výtek představitelů členských států, neboť žádný z nich nebyl rád, že OSN mělo v ruce dokument, kterým by jej oficiálně mohlo obvinít. Státy již nebyly ochotny obětovat část své suverenity jako v době, kdy se řešily zločiny druhé světové války. Norimberské právo se začalo považovat za výjimečný a již nepotřebný útvar mezinárodního práva.

První článek preambule Úmluvy říká: „*Smluvní strany potvrzují že, genocidium, spáchané ať za míru nebo za války, je zločinem podle mezinárodního práva a zavazují se proto zabránit mu a trestat je.*“⁴³

Pro nás nejdůležitější z článků Úmluvy je článek druhý a třetí. Druhý říká: „...*genocidiem se rozumí kterýkoliv z dále uvedených činů, jež byly spáchány v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:*

- a) *usmrcení příslušníků této skupiny*
- b) *způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny*
- c) *úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení*
- d) *opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí*
- e) *násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné“*⁴⁴

Třetí říká: „...*Trestné jsou tyto činy:*

- a) *genocidium*
- b) *spolčení k spáchání genocidia*
- c) *přímé a veřejné podněcování k spáchání genocidia*
- d) *pokus spáchání genocidia, účastenství na genocidiu“*⁴⁵

⁴⁰Tamtéž, s. 31.

⁴¹Tamtéž, s. 32.

Srovnej TESAR, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 206. „*Tím se genocida stala součástí mezinárodního práva, ovšem individuální odpovědnost za genocidu byla poprvé právně posuzována až ve druhé polovině devadesátých let 20. století mezinárodními tribunály pro válečné zločiny v bývalé Jugoslávii a ve Rwandě.*“

Pozn. Informační centrum OSN v Praze, 2005, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010.

<<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-genocida.pdf>>. - příložená

⁴²Tamtéž, s. 33.

⁴³Tamtéž, s. 33. Viz Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia (v příloze č. 1).

⁴⁴Tamtéž, s. 34. Viz příloha č. 1.

Podle této Úmluvy pokud zločinec jedná s úmyslem zlikvidovat svou oběť kvůli její rase, pak mluvíme o zločinu proti lidskosti, pokud jedná za účelem zničit národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu, nebo jen její část, mluvíme o genocidě.⁴⁶

Problémem ve vymezení skupin, které jsou Úmluvou chráněné, zůstává jejich nepřesná, blíže neurčená definice. Prakticky se tím z Úmluvy vyloučily politické, ekonomické, kulturní, sociální a sexuální skupiny, které tak jsou vystaveny možnosti vyhlazení v případě, že je stát označí jiným názvem.⁴⁷

Za krok kupředu se dá považovat i to, že za genocidu je odteď vnímáno omezování porodnosti či převádění dětí.

Přesto se v Úmluvě vyskytují nepřesnosti. Například ohledně deportování, věznění s nucenými pracemi nebo uvedení skupiny do takových životních podmínek, které způsobí její fyzické zničení, se vůbec nemluví.⁴⁸ Co se týká třetího článku, tak ani sebezřetelnější příprava nemůže být považována za zločin, neboť nemůže poskytnout jasné důkazy, které by svědčily o faktickém začátku tohoto zločinu.⁴⁹

Článek IV Úmluvy určuje, že mezi osoby, které v případě porušení jejich článků budou potrestány, spadají „ústavně odpovědní vládní činitelé, veřejní úředníci nebo osoby soukromé“⁵⁰. A tím odjímá veřejným zástupcům jejich imunitu. Ovšem ani nevylučuje například odvolání se na rozkaz nadřízeného.

Článek VI Úmluvy pak měl zajistit souzení viníků. Ty měl soudit buď soud toho státu, na jehož území byla genocida spáchána, nebo mezinárodní trestní soud.⁵¹ Protože vláda, za jejíhož panování ke genocidě došlo, by nebyla ochotná soudit sama sebe a vláda, která by přišla po ní, by měla na odsouzení provinilců mnohdy vlastní zájem a nebyla by v souzení objektivní, přistoupilo Valné shromáždění OSN na nezbytnou myšlenku vytvoření mezinárodního kriminálního soudu.⁵² Avšak přes všechny možné návrhy a studie nedošlo k jeho realizování. Odborníci z Komise OSN se nakonec shodli, že by OSN nemělo spolehlivé prostředky k zajištění vykonání rozsudků.

A tak radši po dalších diskusích s právníky vytvořilo pozorovací, informační a studijní středisko genocidy⁵³, které by v případě jejího spáchání, mohlo po prvotním upozornění

⁴⁵Tamtéž, s. 34. Viz příloha č. 1.

⁴⁶Tamtéž, s. 35.

⁴⁷Tamtéž, s. 36 – 37.

⁴⁸Tamtéž, s. 37.

⁴⁹Tamtéž, s. 38.

⁵⁰Tamtéž, s. 38. Viz příloha č. 1.

⁵¹Tamtéž, s. 39. Viz příloha č. 1.

⁵²Tamtéž, s. 39.

⁵³Tamtéž, s. 40.

vlády nebo mezinárodní organizace zahájit vyšetřování. Ovšem chyběla zde represivní složka, a tak měly všechny tyto texty pouze formální funkci.

Článek VII se zabývá vydáváním pachatelů zločinu genocidy, ale prezentován tak nešťastně, že každý stát si jej může vyložit prakticky po svém. Viník se tak může uchýlit buď do své vlasti, v případě, že na vydávání nepřistoupila, nebo do spřátelené země alespoň do té doby, dokud daná země neupraví své zákonodárství tak, aby umožnila jeho vydání.⁵⁴

Článek VIII říká, že každá se stran „...může požádat příslušný orgán OSN...aby učinil všechna opatření, jež by považoval za nutná k zabránění a potlačení páčání genocidy...“.⁵⁵ V souladu s Chartou OSN se za příslušný orgán považuje Rada bezpečnosti a Valné shromáždění OSN.⁵⁶

Článek IX Úmluvy: „Spory mezi smluvními stranami týkající se výkladu, provádění nebo plnění této Úmluvy, včetně sporů týkajících se odpovědnosti států za genocidium nebo za kterýkoli z ostatních činů vypočtených v článku III, předkládají se na žádost kterékoli sporné strany k projednání Mezinárodnímu soudnímu dvoru.“⁵⁷ Otázkou je, do jaké míry byl vhodný Mezinárodní soudní dvůr v Haagu, když neměl žádné oddělení, které by se zabývalo trestním právem. Návrhy na zřízení kriminální komory byly podávány již od roku 1928, avšak OSN o vytvoření mezinárodní organizace trestního práva dlouho nijak nedbala.⁵⁸

Situace se změnila 17. července 1998, kdy Římský statut Mezinárodního trestního soudu ustanovil Mezinárodní trestní soud, který je oprávněn vyšetřovat a trestat jedince odpovědné za genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Pod pravomoc soudu bude po dosažení shody na definici spadat i akt agrese. Statut vstoupil v platnost 1. července 2002.⁵⁹ Ovšem prozatím nedisponuje žádnými policejními složkami ani nemůže zajistit, že k potrestání viníků skutečně dojde.

Do té doby, dokud nebude mít OSN řádné prostředky k potrestání zločinu genocidy, bude Úmluva pouhou formalitou.

⁵⁴Tamtéž, s. 41. Viz příloha č. 1.

⁵⁵Tamtéž, s. 41. Viz příloha č. 1.

⁵⁶Tamtéž, s. 41.

⁵⁷Tamtéž, s. 41. Viz příloha č. 1.

⁵⁸Tamtéž, s. 42.

⁵⁹Srovnej Informační centrum OSN v Praze, 2005, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010. <<http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=67&subkap=74>>.

„K prosinci 2003 k němu přistoupilo 92 států.“

Doplň Informační centrum OSN v Praze, Bulletin 1/10, s. 9, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010. <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/casopis/soubory/OSN%20Bulletin%200110.pdf>>.

1. 5 Podmínky vzniku genocidy

Jak už jsem naznačila, existence genocidy úzce souvisí s existencí státu. Především s mírou prosazování státních zájmů a s uplatňováním jeho svrchované moci⁶⁰.

Skutečnost, že ke genocidě dojde, je nejpravděpodobnější v totalitních a autoritativních státech.⁶¹

Totalitní stát má svou ideologii, která se stává oficiálně uplatňovanou pravdou. Totalitarismus se snaží zredukovat mnohost v jedno a cítí, že celistvost jednoty může být ohrožena odlišností. Důsledným dodržováním zákonů a prostřednictvím byrokracie a tajné policie si stát udržuje vliv nad veškerými sociálními aktivitami lidí. Prostřednictvím ideologie je kontroluje totálně.⁶²

V jádru totalitního státu stojí vůdce, který spolu s elitou, jež ho obklopuje a respektuje, drží v rukou absolutní moc. Aby vyloučil případné rušivé vlivy, které by režim destabilizovaly, hledá své nepřátele. Během honby na odpůrce nastoleného režimu, se ale z konkrétních nepřátel stávají i nepřátele fiktivní⁶³. Často jsou tak za odpůrce označeny a následně perzekuovány celé skupiny lidí, které se reálně ničím neprovinily.

Genocidována tedy bývá skupina lidí, která se vymyká unifikačním požadavkům státu. Někakým způsobem se liší od většiny, která se nárokům státu podrobuje nebo je vůči nim loajální. Stát vytvoří kolem této menšiny takovou atmosféru, aby v očích většiny vyvolal ohrožení touto menšinou⁶⁴ a pocit, že je nutné proti ní represivně zasáhnout. Ti, kteří pak represe vykonávají, slouží jako společenský vzor, obránci zájmů ohrožené většiny.⁶⁵

⁶⁰ TERNON se zmiňuje o teorii Webera, jež pojednává o povaze sociálních vazeb lidí ve společnosti, které determinují druh politického řádu. Dělí společnosti stojící na pilíři tradic, náboženství a příkazání a společnosti vzniklé na základě smlouvy. Tou je vlastně stát. Lidé ve státě se jeho moci podrobují buď dobrovolně, nebo nedobrovolně. S. 53.

⁶¹ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 205. Autor zde uvádí i čísla, přestože připouští, že se nejedná o zcela přesné údaje. Totalitním režimům přisuzuje 138 a více milionů obětí, autoritativním 28 milionů obětí.

⁶² TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 57.

Srovnej TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 66. „Identifikuje (ideologie) všechny jednotlivce s kolektivem a upírá jim právo na samostatné myšlení. Upírá druhému jeho odlišnost: je vinen tím, co je, nesnesitelnou rozdílností.“

⁶³ Srovnej TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 60. „Skupina není vždy sociální realitou. Její identitu může utvářet svými vidinami sám vrah. Pak jde o skupinu fiktivní.“

⁶⁴ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 204.

⁶⁵ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 205.

Podle Tesaře je vznik každé genocidy podmíněn: za 1) tradicí konfliktu mezi objektem genocidy a jejím vykonavatelem, 2) existencí nerovnováhy sil v neprospěch budoucí oběti, ať už početní nebo silové, 3) musí nadejít správná příležitost pro vykonání genocidy.⁶⁶

Co se týká konfliktu, tak musí být jasně vymezené, čím konkrétně se skupina hodná zavržení odlišuje. Jasná protikladnost obou skupin musí vejít do kolektivního povědomí a musí mít trvalý charakter. V Kambodži to byli Čamové, kteří se odlišovali od většiny islámským náboženstvím.⁶⁷ S veřejným míněním je manipulováno tak, aby veřejnost genocidu chápala jako něco nutného a pochopitelného. Tím si okruh lidí ve vedení státu zajišťuje sympatie většiny, získává tak spolupracovníky a výrazně eliminuje možnost narušení průběhu genocidy.⁶⁸

Za další faktor, který hraje roli při vytváření podmínek genocidy, je považována zranitelnost nežádoucí skupiny. Stát si vybere za oběť tu skupinu lidí, která nemá prostředky k tomu, aby se adekvátně bránila. Je tak odsouzena podrobit se vůli silnější většiny.⁶⁹ Tento efekt ještě umocňuje častý jev neexistence opozice, nebo, v případě že ještě režimní opozice existuje, je její vliv zanedbatelný.⁷⁰ „*Genocida nehubí jednotlivce, nýbrž skupiny lidí. Pro vraha ztrácí oběť svou jedinečnost, na smrt ji posílá její nálepka, její příslušnost ke skupině.*“⁷¹

Za vhodnou příležitost ke konečnému vyloučení skupiny a provedení genocidy je považována nějaká „krizová situace“, která vyžaduje určení viníka. Nejčastěji to však bývá válka, revoluce nebo puč.⁷² V případě války se pachatelé genocidy obhajují tvrzeními, že kdyby nezabili, byli by sami zabiti.⁷³ Tyto společenské otřesy jsou svým průběhem pro lidi složité, a tak mají sklon k přijímání zjednodušených výkladů.

Genocida však není jediným východiskem potřeby vyčlenit nežádoucí skupinu z většiny. Své místo zde má i asimilace, která představuje alternativu ke genocidě.⁷⁴ Lidé z většinové společnosti ve strachu z jiné kultury menšiny vnímají přizpůsobení se jejích členů jako jednoznačně lepší řešení. Problém může nastat v případě, kdy se menšina odmítá zřeknout své kultury a její minulosti. Většina tyto postoje vnímá jako nepřekonatelný protiklad své kultury a snáze tak může dojít k vytváření prostoru, který je

⁶⁶ Tamtéž, s. 208.

⁶⁷ Tamtéž, s. 209.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 62.

⁷⁰ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 210.

⁷¹ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 62.

⁷² TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 210.

⁷³ TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007, s. 211.

⁷⁴ Tamtéž, s. 213.

živnou půdou pro přípravu genocidy. Čím jsou si národy kulturně blíže, tím se snižuje riziko vzniku genocidy.

2 Geografické a demografické podmínky Kambodže

Kambodža khmersky Roat Kampuchéa je stát v jihovýchodní Asii, ležící v oblasti známé jako Indočína. Nachází se mezi 10. a 15. stupněm severní šířky v tropickém pásu. Rozkládá se na ploše 181 035 km² ⁷⁵. Její tvar se podobá nepravidelnému kruhu. Její západní a severozápadní hranice je obklopena Thajskem, severovýchodní Laosem a její východní část sousedí s Vietnamem. Kambodža vlastní 340 km ⁷⁶ pobřežních vod Siamského zálivu. Pomyslný střed země tvoří jezero Tonle Sap.

Nejdůležitějším tokem v zemi je Mekong, který je také jednou z největších řek světa a třetí nejdelší v Asii. Do Kambodže přitéká z Laosu a za hlavním městem se dělí do dvou ramen, Bassacu a dolního Mekongu, na hranici s Vietnamem se větví do své delty a dále se vlévá do Jihočínského moře ⁷⁷.

Z hlediska reliéfu zasahují do území Kambodži poslední výběžky himalajského masivu Kardamonové hory, Sloní hory (obě na západě) dále pak pás pohoří Dangrek (na severu). Na hranicích s Vietnamem se tyčí těžko přístupné Centrální pohoří, jehož vrcholky jsou považovány za sídla bohů ⁷⁸.

V Kambodži se rok dělí do dvou období, období dešťů a sucha. Od června do října vane vítr od jihozápadu (od Indického oceánu) a nese s sebou vytrvalé monzunové srážky. V zimních měsících vane vítr ze severovýchodu směrem ze Sibíře a Číny ⁷⁹. V období dešťů v Kambodži k velkým záplavám zpravidla nedochází, neboť přebytečnou vodu vstřebává jezero Tonle Sap a zvětšuje se více než trojnásobně. Po snížení hladiny Mekongu si lidé na naplaveninách budují rýžová pole. Díky Mekongu je Kambodžská nížina jedním z nejúrodnějších regionů jihovýchodní Asie. Kromě pěstování rýže jsou zde vhodné podmínky pro rybolov.

Skoro 70 % ⁸⁰ země je pokryto křovinami a těžko prostupnými lesy, od pralesů v Kardomonovém pohoří až k mangrovníkové vegetaci u břehů moře.

V zemi jsou také ložiska fosforitů, rud neželezných kovů, magnezitu, zlata, drahokamů ⁸¹.

⁷⁵ *Geografický místopisný slovník světa*. Praha: Academia. 1999, s. 364.

⁷⁶ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 5.

⁷⁷ Tamtéž, s. 5.

⁷⁸ Tamtéž, s. 5.

⁷⁹ Tamtéž, s. 5.

⁸⁰ Tamtéž, s. 8.

⁸¹ *Geografický místopisný slovník světa*. Praha: Academia. 1999, s. 364.

Co do hospodářství je Kambodža považována především za zemědělský stát, jehož nejvýznamnějšími komoditami jsou rýže, kasava, kukuřice, fazole, sója, koření, tabák, podzemnice olejná, ovoce, bavlník a cukrová třtina. Z domácích zvířat se chová skot, prasata a drůbež. Důležitý je také rybolov a těžba dřeva⁸².

Počet obyvatel Kambodže v průběhu 20. století silně kolísá. V roce 1971 žilo v zemi 7,5 milionů obyvatel⁸³. V následném období válek a národnostních nepokojů byl počet obyvatelstva snížen podle dostupných odhadů o 1 až 3 miliony lidí⁸⁴. V polovině 80. let se porodnost prudce zvýšila, v roce 1988 měla Kambodža 11,5 milionu obyvatel⁸⁵. V současnosti se podle informací OSN hovoří o 13,7 milionech obyvatel.⁸⁶

Kolem 85 % obyvatel tvoří etnickí Khmérové, asi 10 % Vietnamci, dále zde žijí Číňané, Čamové, menšiny Laou, Thajců a tzv. horských Khmérů.⁸⁷

Khmérové se liší od Číňanů, Thajců a Vietnamců jak původem, tak vzhledem. Khmérové jsou austro-indonéského původu. Jejich předkové přišli do Kambodže z jižní Číny z údolí řeky Mekong, Jün-nanu.⁸⁸ Khmérské etnikum se odlišuje i mentalitou.

Čínská menšina se ode dávna zabývala obchodem a podnikáním, stejně jako menšina Vietnamská. Spolu s čamskou muslimskou minoritou byly tyto menšiny za vlády Rudých Khmérů silně decimovány. Specifickou skupinu tvoří horští Khmérové, kteří obývají těžko přístupné oblasti hor, planin a džunglí. Toto etnikum je považováno za polokočovné, neboť jeho život je založen na lovu a drobném příležitostném zemědělství. Zbytek khmérského etnika je považuje za méněcenné (nezřídka označováni jako „otroci“, „divoši“, „bandité“). V minulosti na ně byly pořádány lovecké výpravy a byli prodáváni společně s otroky a dobyt看 na trzích jako zboží.⁸⁹

Hlavním jazykem v Kambodži je khmérština, která má řadu nářečí. Khmérský jazyk je do značné míry podobný staroindickému sánskrtu. Dále jsou zde patrná slova z jazyka páli. Starší generace používá díky koloniální minulosti francouzštinu.⁹⁰

Prvním státním náboženstvím byl brahmanismus. Poté jej od 1. století n. l. následoval hinduismus a intenzivněji sem začal v průběhu 11. století zasahovat buddhismus.⁹¹

⁸² *Geografický místopisný slovník světa*. Praha: Academia. 1999, s. 364.

⁸³ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 5.

⁸⁴ Tamtéž, s. 10.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ *Geografický místopisný slovník světa*. Praha: Academia. 1999, s. 364.

⁸⁸ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 5.

⁸⁹ Tamtéž, s. 12.

⁹⁰ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 9.

⁹¹ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 15.

V Kambodži je za nejvýznamnějšího představitele buddhismu považován král a hned po něm nejmodřejší mniši v buddhistických kláštorech. Buddhismus se dělí na mahajánský a theravádský. Rozdíl mezi oběma větvemi je možno zjednodušeně chápat jako rozdíl mezi katolicismem a protestantstvím v našich zeměpisných šířkách.⁹²

⁹² Tamtéž.

3 Důležité historické mezníky ve vývoji Kambodže

Pro mou práci je důležitý alespoň stručný nástin historických souvislostí, neboť ty hrály ve vývoji mentality Kambodžanů velkou roli.

3. 1 Období Angorské říše

Největšího rozkvětu zažili Kambodžané v období 11. – 13. století, v době Angorské říše, v jejímž centru Angkor stál obrovský chrám – město Angkor Vat u jezera Tonle Sap.⁹³ Hlavně za vlády Džajavarmana VII. byla Angorská říše jednou z největších a nejrozvinutějších světa. Vzkvétal obchod, rozvíjelo se zemědělství, hlavně systém zavlažování rýžových polí, vyráběly se šperky, stavěly se honosné chrámy a chrámové komplexy zasvěcené převážně hinduistickým bohům a panovníkům, kteří od pradávna byli považováni za jejich vtělení a jako jediní měli právo se s nimi rovnat. Za nejvýše postavenou se považovala, jako v Indii, bráhmanská kněžská kasta.⁹⁴ Předkové Džajavarmana pocházeli z Thajska, i díky tomu říše tehdy s Thajci měla dobré vztahy stejně jako s Číňany, kteří posílali do Angkoru svá poselstva. Jsou dokonce doloženy i obchodní styky s panovníky z Jávy.⁹⁵ Jediní, kteří s Angorskou říší v té době bojovali, byli Čamové, kterým se dokonce podařilo na krátký čas uchvátit vlády, avšak Khmerům se dařilo jejich dlouhodobější mocenské úmysly mařit.⁹⁶

3. 2 Soupeření Thajců a Vietnamců o nadvládu

Celé období khmérské historie je poznamenáno nedostatkem materiálů a záznamů o vývoji na území dnešní Kambodže. Od 13. století byla země zmítána vpády Vietnamců a Thajců. V polovině 15. století do konce 16. století se kambodžský dvůr dostal pod nadvládu Thajska.⁹⁷

⁹³ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 88.

⁹⁴ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 86.

⁹⁵ SYRUČEK, M. *V zajetí džungle*. Praha: Epoque. 2007, s. 257.

⁹⁶ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 89.

⁹⁷ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 199.

Srovnej NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 114. „Zatímco ještě v 17. století si Kambodža uchovávala poměrně značnou nezávislost, v 19. století je již sražena na kolena cizími mocnostmi a bojuje o přežití. Zatímco do 17. století volně obchoduje s řadou zemí, v 19. století je odříznuta od okolního světa Thajci a Vietnamci, kteří zároveň dominují její vnitřní politice.“

V průběhu 17. století do poloviny 19. století o nadvládu v Kambodži neustále soupeřilo Thajsko a Vietnam se střídavými úspěchy na obou stranách. Pro celou tuto dobu je charakteristická nenávist Kambodžanů vůči Vietnamcům a strach z jejich nadvlády, který se projevoval i v pozdějších dobách. Je zajímavé, že tato forma nenávisti se neprojevovala a neprojevuje vůči Thajcům⁹⁸, ačkoliv by se dalo říci, že na dělení země a její následné okupaci měly oba národy stejný podíl. Lidé si také začali uvědomovat, že část domácí elity je naprosto lhostejná k celkové domácí situaci, či z ní dokonce těží. Na druhou stranu se ani pronárodně smýšlející část této skupiny neměla šanci v mocenském boji Thajska a Vietnamu prosadit.

V této době se také začínala projevovat jistá forma kambodžského „nacionalismu“, která pramení z určitého povědomí o kambodžské jedinečnosti, o potřebě bránit vlastní národ a jeho kulturní odkaz. Tento motiv je možné zaznamenat i v průběhu 20. století a to i v celkovém pojetí domácí i zahraniční politiky. Je ovšem nutné také zdůraznit, že Kambodžané jsou národem, který se nikdy ve své historii příliš nezabýval politikou a svou energii raději věnoval pěstování plodin a práci na polích. V mentalitě místních lidí je „politika“ ponechávána těm, kteří na ní mají dostatek volného času, což jsou logicky hlavně lidé ve městech. V průběhu první poloviny 19. století došlo k velkému úpadku moci kambodžských monarchů. Následným příchodem Francouzů definitivně ztratili svou slávu a vážnost a dá se říci, že jí už nikdy nenabyli zpět.⁹⁹

Asi hlavním důvodem ztráty důvěry místních obyvatel byl nešťastný krok krále Chana¹⁰⁰ (vládl 1806-1834), jež hledal oporu proti Siamu ve Vietnamu. Tento krok byl vnímán jako nejvýše neuvážený a měl dalekosáhlé důsledky. Tato jednání thajský král Ráma II. považoval za urážku a díky nim se přetrhaly ekonomické kontakty se Siamem. V letech 1811-12 došlo k thajské invazi. Během ní se přestěhovalo hlavní město z Odongku (Udongu) do Phnomenu. Chanovi bratři uprchli do Siamu a Chan byl nucen se plně opřít o podporu Vietnamu.¹⁰¹

Vietnamská kontrola Kambodži měla z počátku spíše ochranný charakter, ale vystupňovala se v roce 1833 během thajského útoku na jižní Vietnam. Během této akce byl proveden i útok na nerozhodnou Kambodžu. Velmi vážnou situaci se však podařilo zvrátit a Thajci byli ze země vyhnáni. Pro Kambodžu to však znamenalo preventivní zpřísnění vietnamského „dohledu“. Do země byl dosazen vojenský byrokrat Truong Minh Giang.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž, s. 211.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

Než však s dohledem začal, tak král Chan zemřel. Aby zůstalo zachováno alespoň zdání jakési samostatnosti v rozhodování ve vnitropolitických otázkách, nastolil Giang na trůn Chanovu dceru. Následující domácí politika razila cestu budování prosperující, i když podřízené provincie Vietnamu.¹⁰²

Během této doby bylo do Kambodže posíláno mnoho vietnamských osadníků s cílem postupně odstranit zvyky místních obyvatel, které se vietnamské vládě zdály „barbarské“. Tato politika ovšem selhala z důvodu neochoty místních úředníků vzdát se svých královských titulů ve prospěch Vietnamu. Koncem 30. let 19. století vypuklo protivietnamské povstání. V roce 1840 se Vietnamci rozhodli zavést nový daňový systém a vést provincii přímo bez místních úředníků. Tento postup spustil další ještě větší povstání podporované Thajskem.¹⁰³

Začátkem roku 1841 Thajsko napadlo Kambodžu a vypukla pětiletá krvavá válka při které se vítězství střídavě naklánělo na stranu obou válčících států. V roce 1847 ztratila vietnamská armáda iniciativu a odtáhla. Thajci nastolili na kambodžský trůn Chanova nejmladšího bratra Duonga.¹⁰⁴

Nový král vládl velmi úspěšně třináct let. Dá se říci, že za jeho vlády se Kambodža opět vzkřísila. Období jeho vlády je spojeno s prosperitou celé země. Duong byl vůči Evropanům otevřený, neboť se přátelil s francouzským misionářem Jean Claudem Michem.¹⁰⁵ Ten podporoval diplomatická jednání s Napoleonem III. a podařilo se mu Duonga přesvědčit, aby chápal Francouze jako ty, kteří jej uvolní z thajského vlivu a ochrání před stále hrozícím Vietnamem. Mimo to Duong myslel i na vlastní prospěch, neboť se domníval, že když podpoří Francouze obsazující Vietnam, navrátí se Kambodži její díky Vietnamcům ztracená území. Jenže francouzská vláda s rozhodnutím otálela a Duong mezitím zemřel.¹⁰⁶

3. 3 Koloniální období

Ani Kambodža nebyla ušetřena koloniálních výbojů západních mocností. V jihovýchodní Asii nejvíce oblastí obsadila Velká Británie, která zabrala území Barmy a Malajsie a připojila je tak k Britské Indii. Dalším kolonizátorem tohoto regionu je

¹⁰² Tamtéž, s. 212.

¹⁰³ Tamtéž, s. 212.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 213.

¹⁰⁵ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 161.

¹⁰⁶ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 213.

Nizozemí, které si přivlastnilo indonéské ostrovy a prohlásilo celou oblast za Nizozemskou východní Indii. Francie nezůstávala pozadu a snažila se expandovat směrem k Vietnamu. Francouzi zpočátku několikrát žádali vietnamskou říši o navázání obchodních styků, avšak vždy byli odmítnuti. Ani katoličtí misionáři zde žádných úspěchů nedosáhli. Tak se francouzský císař Napoleon III. rozhodl situaci zvrátit vojensky. Do roku 1862 získala Francie tři provincie jižní části země (Kočinčiny) a dosáhla otevření tří vietnamských přístavů pro obchod. V roce 1883 dobyla Francie území Annamu a Tonkinu a řídila tyto oblasti jako své protektoráty.¹⁰⁷

Roku 1887 Francouzi vytvořili „Indočínskou unii“, která zahrnovala dobytá území Kočinčiny (Jižní Vietnam), Annamu (střední Vietnam), Tonkinu (Severní Vietnam) a Kambodže.¹⁰⁸

Nutno říci, že se pro obyčejné Kambodžany za doby francouzské koloniální správy mnoho nezměnilo. Tak jako před stovkami let si obdělávali svá rýžová pole, slavili buddhistické svátky a věnovali se rodině. Pořád odváděli daně a vykonávali robotu, kterou kontrolovali státní úředníci. Až na to, že pracovali v míru a nemuseli se znepokojovat výpady mocnějších sousedů. Francouzi do života lidí příliš nezasahovali, spíš dohlíželi na krále a tím, že pomáhali potlačovat protimonarchistická povstání, mohli využívat královský byrokratický aparát.¹⁰⁹

Za přítomnosti Francouzů v Kambodži se budovala infrastruktura, provinční města, rozšířily se řady úředníků, méně už se věnovalo zdravotnictví, školství a rozvoji zemědělství. To se změnilo ze zemědělství samozásobitelského na převážně zemědělství exportní. Nejvíce se vyváželo rýže a kaučuku.¹¹⁰

3. 4 Kambodža jako francouzský protektorát

Po smrti Francouzům nakloněného krále Duonga měl nastoupit na trůn jeho nejstarší syn Norodom (vládl 1864 – 1904). Ten byl držen jako rukojmí u thajského dvora a i jeho nástupnictví Thajci vnímali spíše jako dočasnou záležitost. Poté, co potlačil spolu s thajskými oddíly povstání Čamů ve východní Kambodži, se ujal vlády, ale královské insignie důležité pro korunovaci si Thajci pro jistotu ponechali v Bangkoku. Norodoma neférové jednání Thajců popudilo a rozhodl se pro spolupráci s Francouzi. Podepsal s nimi

¹⁰⁷ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 159.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 160.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 159.

roku 1863 dohodu o tom, že jej Francouzi budou ochraňovat výměnou za právo těžit dřevo a průzkum nerostů, mimojiné dohoda zajišťovala svobodný pohyb Francouzů a jejich katolických vizionářů na území Kambodže. Francouzi tak bez násilí získali velmi výhodné postavení.¹¹¹

Norodom ale spolupracoval nejen s Francouzi, ale i Thajci, kterým sliboval věrnost a dohodu uzavřenou mezi jím a francouzskými kolonizátory úzkostlivě tajil. Norodom ještě i během své korunovace v roce 1864 ujišťoval o své oddanosti obě strany. Od té doby ale thajský vliv na Kambodžu slábl.¹¹²

V době francouzského protektorátu docházelo k řadě dynastických povstání, přestože se v nich na straně monarchů účastnila francouzská vojska. Nejvýznamnější z nich vedl v letech 1865 - 1867 mnich Pouv Kombo, který se prohlašoval za syna krále Ang Chana II. a zdůrazňoval, že má větší právo na trůn než král Norodom a že očistí jak Kambodžu, tak Vietnam od nadvlády Francouzů. Kombovo povstání bylo nakonec potlačeno a Kombo byl popraven.¹¹³

Roku 1884 Francouzi donutili Norodoma, aby jim umožnil vybírat lukrativní celní poplatky z exportu zboží. Nespokojený Norodom poslal stížnost na jednání koloniálních úředníků francouzskému prezidentovi a to popudilo francouzského guvernéra Kočinčiny Charlese Thomsona. Ten začal jednat s nevlastním bratrem Norodoma Sisovathem o tom, že se ujme vlády v případě, že Norodom bude reformám bránit. Nakonec Thomson donutil Norodoma podepsat dokument, který legitimoval svrchovanou moc Francie nad Kambodžou tím, že umožňoval prakticky prosazení jakýchkoliv francouzských reforem.¹¹⁴ Tento akt vyvolal řadu povstání v zemi a Francouzi v bojích s povstalcí ztráceli mnoho mužů. Obrátili se tedy znovu na Norodoma a ten povstalce umínil.

Přesto, že se Norodomovi podařilo udržet na trůně a neztratit nejdůležitější královská práva, francouzský vliv to nijak neoslabovalo. Právě naopak. Roku 1892 přešel výběr daní pod francouzskou kontrolu a zanedlouho poté byli ustanoveni francouzští rezidenti v provinciích. U Norodoma se Francouzům podařilo vypěstovat závislost na opiu, díky kterému se králova mysl oslabovala stejně jako jeho vliv.¹¹⁵ Norodom se čím dál více

¹¹¹ Tamtéž, s. 161.

¹¹² Tamtéž, s. 162.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 165.

¹¹⁵ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 214.

stával pouze orientálním luxusem vydržovanou loutkou. Po jeho smrti roku 1904 nastoupil na trůn jeho nevlastní bratr Norodom Sisovath.¹¹⁶

Pro Kambodžany bylo nejvýznamnějším Sisovathovým počinem navrácení provincií Battambangu a Siem Reapu, které jim v 90. letech 18. století zabralo Thajsko.¹¹⁷ Pravdou ale zůstává, že Sisovath na tento proces neměl téměř žádný vliv. Francie Thajsko donutila postoupit jí tyto provincie pod pohrůžkou zabrání laoských provincií, které spravovalo. Pro kambodžský lid to znamenalo nové území, které rychle zabrali čínští plantážníci, a navrácení trosek města Angoru, svědka velkoleposti kambodžského národa.¹¹⁸

Po smrti krále Sisovatha nastupuje na trůn jeho syn Monivong (1927 – 1941). Král Monivong byl příznivcem kambodžské kultury a umění, ale o ekonomiku a politiku země se příliš nezajímal. Moc času úřadováním netrávil, spíše se věnoval svým konkubínám. Přesto výnosy ze země neklesaly. Tedy až do doby světové hospodářské krize, kdy cena rýže klesla o třetinu.¹¹⁹

Právě světová ekonomická krize a dvě světové války oslabovaly jak postavení panovníka, tak působení Francouzů v Kambodži a podporovaly naděje na nezávislost.

3. 5 Kambodža během druhé světové války

Druhá světová válka v jihovýchodní Asii ovlivnila především dění ve Vietnamu. Nedá se ovšem říci, že by se nedotkla dění v Kambodži. Vstup Japonců do Indočíny velmi oslabil francouzské pozice na území Kambodže. To mělo za příčinu vzestup nacionalismu a celkový růst s tím souvisejících hnutí. Je nutné si také uvědomit určitý posun v možnosti dosažení nezávislosti. Před válkou to byla představa zcela nemožná, avšak na konci války již nabývala velmi konkrétních obrysů.

Taktika Francouzů se během válečných let soustředila hlavně na udržení moci a „přežití“ v oblasti. Po ukončení války bylo v plánu nastolit „staré pořádky“ a obnovit bývalé impérium. Hlavním představitelem francouzské moci v oblasti byl od července 1940 do března 1945 generální guvernér viceadmirál Jean Decoux.¹²⁰ Ten zastával politiku, která se sice snažila získat přízeň obyvatel v oblasti, ale zároveň neváhal při nepokojích zasáhnout represivně. Francouzská vláda se také rozhodla k využití místních

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 169.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 177.

¹²⁰ Tamtéž, s. 180.

monarchů, kteří s tím souhlasili. Následek této politiky lze vysledovat ve vyostření části nacionalistické opozice, která měla oporu zvláště v buddhistickém duchovenstvu, a v jejich protimonarchistických názorech.¹²¹

Jen částečným úspěchem skončila také snaha zapojit obyvatele Kambodže do státní správy a to i přes zvýšení platů a pravomocí.

V roce 1940-1941 vypukla francouzsko-thajská válka, ve které Thajsko fakticky využilo výhody porážek Francie v Evropě a napadlo francouzská území v Laosu a Kambodži. Zkostnatělost a ochromení francouzské velení způsobilo, že Thajsko v tétobleskové válce získalo opětovnou nadvládu nad severozápadem Kambodže.¹²²

Současného krále Monivonga (1927-1941), nahradil mladý princ Norodom Sihanuk, jehož Francouzi považovali za loajálního. Jeho dosazení bylo ovšem silně ovlivněno potřebami Francie, ve kterých měl Sihanuk¹²³ vyjít více vstříc japonské okupační správě na severozápadě území. Sihanuk se brzy po svém zvolení dostal do sítě mocenských vlivů Svobodných Francouzů, Japonců a stoupenců vichistické vlády. Dá se konstatovat, že Sihanuk byl pouze loutkou omezovanou potřebami Francouzů a Japonců. Možnosti jeho rozhodování byly velmi omezené.¹²⁴

V červenci roku 1942 proběhla v Phnompenhu protifrancouzská demonstrace, během které byli zatčeni dva ctihodní buddhističtí mniši Hem Chieu a Nuon Dong.¹²⁵ Jejich zatčení se ukázalo jako velká chyba, protože následující dny provázely demonstrace za jejich propuštění, které se zvrhly v pouliční bitku, při níž policie tloukla mnichy obušky a ti se bránili deštníky.¹²⁶ U vstupu do budovy úřadu vrchního rezidenta Jeana de Lens byl zatčen organizátor povstání a vydavatel nacionalistické Nagara Vatty, Pach Chhoeun, který byl odsouzen k trestu smrti, avšak později byl rozsudek změněn na doživotí. Časopis Nagara Vatta byl zakázán a třicet Kambodžanů skončilo za mřížemi na smutně proslulém ostrově Poulo Condor u jihovietnamského pobřeží.¹²⁷ Organizátoři protestů, známého později jako „deštníková vzpoura“, se zřejmě nechali unést zvěstí o tom, že Japonci provedou v Phnompenhu převrat a zároveň velmi podcenili odhodlanost francouzských

¹²¹ Tamtéž.

¹²² MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 216.

¹²³ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 181.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž, s. 182.

¹²⁶ Tamtéž, s. 183.

¹²⁷ SHORT, P. *Pol Pot*. Praha: BB/art s.r.o. 2005, s. 50.

pořádkových jednotek použít proti demonstrantům sílu. Po této události se nacionalistické tendence přestaly otevřeně projevovat.¹²⁸

V průběhu března 1945 se Japonsko odhodlalo jednat a pokusit se zkomplikovat situaci v oblasti tím, že zatkl všechny francouzské správce Indočíny a vyhlásilo nezávislost Vietnamu, Laosu a Kambodži.¹²⁹

Sihanuk byl v této situaci nucen postupovat velmi obezřetně až do japonské kapitulace, kdy se úřadu na krátké období ujala nacionálnější skupina vedená bývalým vydavatelem časopisu Nagara Vatta Soc Ngoc Thanhmem, který měl tendence hledat oporu spíše ve vietnamských komunistech. Thanhův čas se však naplnil v době (září 1945), kdy se Francouzům podařilo opět ovládnout Indočínu, a za své „snahy“ skončil ve vězení.¹³⁰

Francouzská vláda si uvědomila, že snahy o nezávislost Kambodže zašly příliš daleko. Jejich vize o návratu do předválečných kolejí se nenaplnila. Bylo dokonce nutné použít poněkud mírnější systém správy a povolit alespoň politické strany.¹³¹

Hlavním rysem vývoje v poválečném období Kambodže je její vstup do mezinárodní politiky. Zatímco v dřívějším období byla pro Kambodžu důležitá rozhodnutí a zahraniční politika Thajska, Vietnamu a Francouzů, pro následující období je typický rostoucí vliv Sovětského svazu, Číny a Spojených států.

3. 6 Kambodža a cesta k nezávislosti

Francouzi si po odchodu Japonců s nimi prakticky vyměnili místo. Nemohli již trvat na navrácení stavu do starých poměrů třicátých let, ale snažili se si udržet maximální vliv. Z jejich pozice se jednalo spíše o zdržování, aby získali čas na získání opětovné kontroly.

V roce 1946 vešel v platnost nový volební zákon, který Kambodžanům zajišťoval možnost vytvářet politické strany a uskupení. Kambodžané byli odhodláni odvolit za každou cenu. Urychleně se tak vytvořily tři politické strany. Všechny vnímaly ohrožení ze stran svých sousedů (Thajců i Vietnamců) a všechny byly loajální ke králi a monarchii.¹³²

¹²⁸NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 183.

¹²⁹MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 217.

¹³⁰Tamtéž.

¹³¹Tamtéž.

¹³²NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 189.

Liberální stranu založil jeden z největších vlastníků půdy v Kambodži princ Norodom Norindeth. Tato strana byla podporována Francouzi. Podporovali ji také členové královské rodiny, obchodníci a úředníci.¹³³

V čele Demokratické strany stál princ Sisovath Yuthevong, který strávil část svého života ve Francii a chtěl v Kambodži zavést demokracii evropského typu. Tato strana přitahovala jak studenty, tak kambodžské intelektuály a vzdělanou kambodžskou elitu. Někteří radikálové této strany zpočátku byli ochotni se spojit i s partyzánským hnutím Khmer Issarak a snad i komunistickým Viet Minhem.¹³⁴

Třetí stranou jsou Pokrokoví demokraté, které vedl princ Norodom Montana, ale na politické scéně velkou roli nehrál.¹³⁵

Volby rozhodla Demokratická strana drtivým vítězstvím. To značně znepokojovalo prince Sihanuka, neboť strana se zasazovala o přijetí ústavy a tím by došlo k omezení královských pravomocí. I Francouzi se před demokraty necítili v bezpečí, protože strana nabourávala jejich vůdčí úlohu stále více skutečnou myšlenkou nezávislosti a také se nebránila radikálním akcím, které by mohla uchopit moc.¹³⁶

V březnu roku 1947 zatkla francouzská vojenská policie sedmnáct hlavních představitelů této strany a vynutila si několik falešných přiznání o tom, že jádro patří k projaponské organizaci s návazností na hnutí Khmer Issarak. Francouzi tak vykonstruovali záminku pro odklizení nepohodlných státníků. Na konci roku byli však propuštěni.¹³⁷

Nová ústava vstoupila v platnost v květnu téhož roku a přiznávala zemi autonomii, ale pouze v rámci Francouzské unie a král také nebyl ošizen, neboť mu byly díky ní zachovány značné výkonné pravomoci.¹³⁸

Znatelný byl záměr demokraty dočasně zastrašit. Demokraté se díky procesu lidem jevíli jako nedůvěryhodní, neměli podporu hospodářsky vlivných vrstev a jejich odmítavá vystoupení při přijímání zákonů a smluv spíše nahrávala nestabilitě země.¹³⁹

Další významnou roli sehrálo hnutí Khmer Issarak. Jednalo se o nejednotné partyzánské hnutí, které vytvářelo své oddíly a soukromé armády v různých oblastech země. V čele této organizace stál Son Noc Minh, který byl napojen na komunistický

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž, s. 190.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž, s. 191.

¹³⁹ Tamtéž.

vietnamský Viet Minh a představoval spojník mezi kambodžskými komunisty a těmi vietnamskými. Obě hnutí byly inspirovány názory Komunistické strany Indočíny (KSI). Symbolicky došlo dokonce k spojení velení těchto dvou hnutí. V březnu roku 1950 se sešli na jednání čelní představitelé KSI s vůdci kambodžské revoluce. Kambodžskou delegaci vedl právě Son Noc Minh. Zde byla nastíněna strategie komunistů přizpůsobená kambodžským podmínkám. Komunisté si měli podmanit rolnictvo a buddhistické duchovenstvo lákavým osvobozením a neměli se stavět proti králi a monarchii. Naopak měli hlásat, že krále zbaví nadvlády francouzských kolonialistů.¹⁴⁰

Po rozdělení úkolů se KSI takticky rozpadla, aby si mohla vytvářet širší zázemí osvobozené fronty. Spolupracovník Minha Nguyen Thanh Son si založil Lidovou revoluční stranu Kambodže (LRSK), která nemluvila ani o marxismu ani o leninismu, ale pouze o národním osvobození. Oporou kambodžským komunistům byli i kambodžští studenti ve Francii, kteří si uvědomovali rozdíly v životě svobodných Francouzů a zkolonizovaných Kambodžanů. Čím více rostl odpor k Francouzům, tím snadněji získávali kambodžští komunisté své stoupence jak z venkova, tak z měst.¹⁴¹

Francouzská správa si nechtěla připustit, že by ji komunistické partyzánské oddíly v zemi nějak omezovaly, faktem ale zůstává, že ve spolupráci s Viet Minhem pevně ovládaly již šestinu území, hovoří se dokonce o dvou třetinách. V oblastech, které ovládali komunisté, fungoval systém odkoukaný od vietnamských soudruhů. V každé vesnici byl stanoven lidový výbor, vojenský oddíl a jednotka milice. Dále pak v každé zóně svaz žen, svaz rolníků, svaz dělníků a svaz mládeže a v každém okrese byl vojenský a hospodářský výbor a výbor pro osvobození. To vše prozatím pod dohledem Vietnamců.¹⁴²

V roce 1953 získala Kambodža nezávislost. Francii ke změně postoje donutila mezinárodní situace. Komunisté zvítězili v Číně a kambodžským komunistům se tak otevřely zadní vrátka podpory. Přes Čínu k Viet Congu mohly proudit zbraně, komunistům poskytovala strategické zázemí. V Kambodži velkou část venkova stejně již dávno komunisté ovládali. Sovětský svaz varoval jadernou zbraní a v Koreji se schylovalo k válce. Francie se proto připojila ke Spojeným státům a Velké Británii, kteří záhy pochopili, že je nutné zahájit ofenzívu proti narůstajícímu vlivu komunismu v jihovýchodní Asii.¹⁴³

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 194.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 195.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž, s. 202.

3. 7 Sihanuk a jeho vláda

Po volbách v roce 1955 nastala tzv. Sihanukova éra, která se vyznačovala politickou stabilitou a hospodářským pokrokem. Kambodžská ekonomika prosperovala díky daním, které se týkaly vývozu rýže a kaučuku. Nemalou měrou pomohly také injekce ze zahraniční pomoci. Po vítězných volbách nebyla opozice vůči Sangkumu (Sihanukova strana, Lidové socialistické souručenství) prakticky vůbec tolerována. Nastavení ekonomiky, již zmíněné daně a ekonomická pomoc ze zahraničí poskytovaly Sihanukovi prostředky ke splacení dluhů, zlepšení životních podmínek, rozvíjení zdravotnické péče. Nemalé prostředky byly věnovávány také na vzdělání.¹⁴⁴

Na druhou stranu byla porušována lidská práva a společenská rovnost. Režim dále omezoval svobodu sdružování, shromažďování a vyjadřování, které byly zaručeny ústavou z roku 1947. Sihanukova strana také kontrolovala média a jakýkoliv nesouhlas s režimem se rovnal zradě.¹⁴⁵

Zahraniční politika Sihanukovy vlády je ve znamení zachování neutrality. Avšak neutrality pouze formální, protože Sihanuk si plně uvědomoval závislost sousedních států (Thajsko, jižní Vietnam) na Spojených státech. Vedení Kambodži tedy začalo mít zájem na spojení států z druhého pólu a začala navazovat úzké diplomatické styky s komunistickou Čínou, SSSR a jeho satelity. Americká diplomacie na tato přátelství pohlížela s velkou nedůvěrou, avšak tato politika uchránila Kambodžu od zavlečení do války ve Vietnamu.¹⁴⁶

Sám Sihanuk pojmenoval svoji politickou „ideologii“ jako „buddhistický socialismus“ a hlásal, že se Kambodža nevydá ani směrem socialistickým či kapitalistickým. Je důležité dodat, že jeho teorie neobsahovala ani příliš buddhismu ani socialismu.¹⁴⁷

Po smrti svého otce v roce 1960 se stal Sihanuk novou hlavou státu. Jeho matka královna Kossamak zůstala nadále panovnicí. I když spíše symbolicky. Tento krok Sihanukovi uvolnil ruce, protože jej zbavil ceremoniální odpovědnosti.¹⁴⁸

Již v roce 1959 se za pomoci Spojených států chystalo jeho svržení, avšak plán ztroskotal a jediné čeho se dosáhlo, bylo pozvednutí Sihanukova sebevědomí a přesvědčení o vlastní neporazitelnosti.¹⁴⁹

¹⁴⁴ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 221.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 222.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 205.

¹⁴⁸ Tamtéž, 214.

V roce 1963 se Sihanuk rozhodl nepřijmout americkou pomoc, protože se obával reakce Vietnamu a případného zatažení do války. Nastalou finanční ztrátu chtěl nahradit pomocí od Číny a Francie (která v této době začínala být značně protiamerická), ale dostal mnohem méně peněz a vybavení, než doufal. Nakonec došlo k tajné dohodě mezi Kambodžou a severním Vietnamem, která se týkala průchodu vietnamských vojsk a zásobování do jižního Vietnamu.¹⁵⁰

Kambodžská komunistická strana pod vedením Salot Sara zjistila, že Sihanukova popularita mezi prostým lidem je stále velmi vysoká a že by se těžko hledala podpora pro veřejný odpor proti němu. Sihanuk navíc velmi obratně „zmátl“ kambodžské komunisty svojí zahraniční politikou, která vycházela vstříc komunistickým státům v oblasti. V roce 1963 se Saloth Sar uchýlil do vietnamského komunistického ležení, protože v Kambodži se obával o život. Saloth Sar v roce 1965 odcestoval do Hanoje a následně do Pekingu. Návštěva Číny byla tajná, neboť kambodžská komunistická strana byla utajována a Čínská lidová republika byla oficiálním spojencem Sihanuka. V roce 1966 se po návratu do Kambodže začal ukrývat v hustě zalesněné provincii Ratanakiri, což bylo mimo dosah vietnamských jednotek a jejich vlivu, o který Salot Sar v té době již nestál.¹⁵¹

V roce 1968 přestala Sihanukova politika plnit svůj účel. Začátkem roku zahájili kambodžtí komunisté otevřený boj proti místní vládě. Taktikou partyzánů bylo zaměstnávat kambodžskou armádu, jejíž provoz byl velice nákladný a velmi vyčerpával státní kasu. Dodávání a prodej místní rýže komunistickým jednotkám zlikvidoval přebytky, které se vyvážely do zahraničí a zajišťovaly stabilní přísun finančních prostředků. Kambodžská ekonomika, která se orientovala převážně na vývoz, začala ztrácet. Vzniklá situace začala zatěžovat drobné podnikatele, kteří začali být se stávajícím stavem znepokojeni. Intelektuálové a studenti byli s režimem nespokojeni již delší dobu.¹⁵²

Nastalá situace a obava z přenesení vietnamského konfliktu do Kambodže donutila Sihanuka orientovat svou politiku více proamericky. V roce 1969 prohlásil, že v Kambodži začala úřadovat proamerická vláda vedená Lon Nolem (vedoucí představitel kambodžské armády).¹⁵³

¹⁴⁹ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 223.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 224.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 219.

V lednu 1970 opět opustil Kambodžu pod záminkou léčení. Většina zahraničních pozorovatelů však tvrdila, že se jedná spíše o emigraci. Situace v Kambodži byla pro Sihanuka velmi komplikovaná a začínala být nebezpečná.¹⁵⁴

Dva měsíce po odchodu byl sesazen z funkce hlavy státu. Tuto informaci se Sihanuk dozvěděl na cestě do Peking, a ačkoliv chtěl v prvních chvílích požádat o politický azyl Francii, tak byl přesvědčen místními politiky, aby s nimi utvořil jednotnou komunistickou frontu Kambodže, Laosu a Vietnamu s cílem vyhnat Američany a nekomunistické vlády z oblasti jihovýchodní Asie. Po vytvoření tohoto spojení, které zapříčinilo zavlečení vietnamského konfliktu do Kambodže, se stal Sihanuk hlavou kambodžského komunistického odboje.¹⁵⁵

3. 8 Kambodža a válka ve Vietnamu

Kambodža se k válečné vřavě v Indočíně příliš nepřipojovala. Spíše se snažila o zachování neutrality. Avšak za mír Sihanuk platil ústupky jak Severnímu, tak Jižnímu Vietnamu. Na začátku šedesátých let Viet Cong přišel na to, že okupovaná Ho Či Minova stezka se dá velmi dobře nahradit „Sihanukovou stezkou“ v Kambodži, která ústila do jižních částí Jižního Vietnamu.¹⁵⁶

Za čas tuto stezku Viet Cong zcela ovládal a vybudoval si v blízkosti hranic s Vietnamem vojenské základny, odpočívadla, překladiště a skladiště. Do konce roku 1970 se zde ukrývalo asi pět tisíc příslušníků bojových jednotek a k tomu asi čtyřicet tisíc vojáků podpůrných složek. Kromě toho zde byly další tisíce vojáků na přechodnou dobu, vyčkávaly na okamžik stažení amerických vojsk z jižního Vietnamu. Díky přítomnosti těchto složek se podařilo Viet Congu zcela kontrolovat území východní a severovýchodní Kambodže.¹⁵⁷

Sihanuk přítomnost Viet Congu mlčky toleroval, dokud se Viet Cong držel území džungle, neohrožoval jeho „demokratické“ postavení. Střety mezi Viet Congem a kambodžskými vojáky byly spíše výjimečnou událostí. V roce 1967 Sihanuk upozornil na to, že přítomnost Viet Congu na území Kambodže neschválil a udělil tak povolení Spojeným státům pronásledovat partyzány už i za hranicemi Vietnamu. Později Američané

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 220.

¹⁵⁵ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 226.

¹⁵⁶ *Vietnam, Ilustrovaná historie konfliktu v jihovýchodní Asii*. Praha: Svojtka a Vašut. 1996, s. 186.

¹⁵⁷ Tamtéž.

začali pohraniční území Kambodže bombardovat. Kvůli nepřesnostem zásahů značně trpělo civilní obyvatelstvo.¹⁵⁸

Když 13. března roku 1970 Sihanuk odcestoval do Moskvy, aby tam žádal zmírnění vietnamského tlaku na jeho zemi, provedl v jeho nepřítomnosti dne 18. března 1970 kambodžský generál Lol Nol státní převrat.¹⁵⁹

Lol Nol dal hned najevo své sympatie se Spojenými státy a jedním z jeho prvních kroků bylo uzavření kambodžských přístavů pro Viet Cong. Zanedlouho ale zemí zmítala občanská válka a Lol Nolovi vojáci už začátkem dubna otevřeně bojovali s Viet Congem. V Kambodži však byly jiné ozbrojené složky a různé polovojenské jednotky, které se do bojů zapojovaly tak, jak to pro ně bylo v danou chvíli nejvýhodnější. Zhoršování situace přispívaly i zločiny, kterých se na vietnamském obyvatelstvu dopouštěli jak kambodžští civilisté, tak vojáci.¹⁶⁰

S podporou nového režimu v Kambodži USA nespěchaly, zpočátku zbraně tedy kambodžským vojákům dodávalo Thajsko a Jižní Vietnam. Zanedlouho bylo jasné, že se síly kambodžského vojska nemohou měřit s těmi vietcongskými, neboť Viet Cong v Kambodži byl podporován kambodžskými komunisty prozatím se vyskytujícími převážně v džungli a nedostupných horských oblastech. Jihovietnamská a americká vojska chtěla využít nevýhodného postavení Viet Congu, který teď bojoval na dvou frontách, a snažila se Viet Cong vytlačit z džungle poblíž hranic směrem na otevřená prostranství. To se jim dařilo pouze se střídavými úspěchy a za cenu velkých ztrát.¹⁶¹

Od 25. dubna 1970 Američané začali otevřeně podporovat Lol Nolův režim a dodávali jeho vojákům starší zbraně a zajišťovali materiální pomoc. Avšak přestože Lol Nolovi vojáci nebyli zcela beze zbraní, byli špatně vycvičení a chyběla jim motivace k boji. Američané se snažili obsadit kambodžské pobřeží tak, aby zabránili Viet Congu vykládání jakéhokoliv materiálu na břeh a pokoušeli se krýt Lol Nology vojáky i ze vzduchu. Ti ale své pozice na venkově považovali za neudržitelné a stahovali se zpátky do měst, kde spoléhali na americkou výpomoc. Přestože se Lol Nolovi podařilo shromáždit téměř 200 000 mužů, nebylo mu to mnoho platné, neboť vojáci se uplatňovali spíše v obraně, v útoku se neorganizovaně rozprchávali. Viet Cong tohoto oslabení bojově příliš nevyužil,

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 189.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 190.

ale zaměřoval se směrem do svého nitra a na budování vojenského potenciálu Komunistické strany Kambodže.¹⁶²

Od roku 1971 se kvůli síle a odpočatosti severokorejských vojsk, podporovaných místními komunisty, Lol Nolova vojska stahovala směrem k Phnompenhu a jihovietnamská vojska ustupovala zpátky na své území. V letech 1972 – 75 se kambodžským komunistickým jednotkám podařilo obsadit zbytek kambodžského území a izolovat od sebe větší města. Lol Nology vojáky zatlačili do Phnompenhu a i přes rozsáhlou bojovou podporu Američanů se jim nepodařilo hlavní město udržet. Phnompenh padl do rukou kambodžských komunistů a to dne 17. dubna 1975.¹⁶³

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž, s. 192.

4 Kambodžská genocida

Od 17. dubna 1975 do 7. ledna 1979¹⁶⁴ Kambodžu zcela ovládalo hnutí Rudých Khmérů. Základ jejich řešení tvořilo etnické očistění khmerského národa od vetřelců a také sociální vyrovnání se s bohatými kastami. Čerpali z komunismu a podněcovali khmerský nacionalismus. Ideologie jim sloužila prakticky jako prostředek k uchopení moci.¹⁶⁵

Ačkoliv se může zdát, že tato genocida byla vytvořena náhodně, bez nějaké vnitřní organizace, není tomu tak. Podíleli se na ni bystří manipulátoři, kteří si dokázali snadno získat důvěru lidí a dokázali ji také využít co nejlépe ve svůj prospěch. Byl vytvořen a záhy naplněn program, který se snažil khmerskou společnost zbavit nežádoucích vlivů (etnických a náboženských) a poté ji sjednotit. Jako inspirace Rudým Khmérům, kambodžským komunistům, sloužila čínská revoluce a jejich ideologie jako nejdůležitější ctnosti uznávala pouze rasovou čistotu a věrnost režimu.¹⁶⁶

4. 1 Přípravná fáze

Norodom Sihanuk se po Lol Nolvě převratu uchýlil do Pekingu, kde založil Jednotnou národní frontu Kampučie a do čela vlády si zde dosadil Khieu Samphana, Hou Youna a Hu Nima¹⁶⁷, kteří představovali ojedinělé spojení mezi monarchou a komunistickými stoupenci z řad Rudých Khmérů. Umožnilo jim to tak legitimně zneužívat prince, aby se sami mohli chopit vlády. A mohli tak dál budovat svou armádu¹⁶⁸.

Ekonomickou oporu poskytly Khmerům doktorské práce Khieua Samphana a Hou Youna, oba ji obhajovali během studií ve Francii. První se věnovala industrializaci Kambodže a hlásala, že se Kambodža nemůže zbavit své zaostalosti, dokud se úplně neizoluje od okolního světa a dokud se nevrátí ke kolektivní práci staré angorské říše¹⁶⁹. Druhá se zabývala modernizací rolnictva¹⁷⁰.

Lidu, v první řadě rolníkům, se Rudí Khmerové neprezentovali jako ozbrojení komunisté, ale odkazovali na neosobní tajuplnou strukturu Angkar¹⁷¹. Možnost

¹⁶⁴ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 170.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 174.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 176.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 229.

¹⁷⁰ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 173.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 176.

prokuknout tuto organizaci měli rolníci již dříve. V momentě, kdy zóny, které Rudí Khmerové „osvobodili“. Khmerové si v těchto oblastech na lidech zkoušeli jejich program sociální změny společnosti, ale v menším měřítku. Vyhnali rolníky z jejich vesnic a rozdělili je do lidových komun a samostatně fungujících družstev. Tato družstva byla vytvořena v pralese, který si rolníci nejdříve museli vymýtit, aby si mohli zorat půdu a začít zde pěstovat rýži. Všem slíbili, že co se vyrobí, se bude spravedlivě rozdělovat a že nikdo z nich tak nebude trpět hladem.¹⁷² Rolníky však čekalo nemilé prozření, neboť je Khmerové začali terorizovat. Byl zaveden kult neosobního Angkaru, který všechno viděl a nikdy se nemýlil.

Mezitím Khmerové stíhali likvidovat vietnamské obyvatelstvo z jihu země a také kambodžské komunisty, kteří se vraceli ze Severního Vietnamu. „*Francouzští, američtí a japonští novináři, kteří se vydávali za partyzány, mizeli. Americký státní department věděl o všem, co se děje v osvobozených zónách, ale nic nepodnikal, neboť mu takové šílení připadalo neuvěřitelné.*“¹⁷³ Během válečných let khmerský lid příliš na výběr neměl. Buď hlady pomřít v Lol Nolvě republice, anebo se sklonit před Angkarem a nalézt tak obživu¹⁷⁴.

4. 2 Začátek teroru

Dne 17. dubna 1975 dorazili do Phnompenhu „osvoboditelé z pralesa“¹⁷⁵. Byli to adolescenti, kteří přišli se zbraněmi a oděním v černém. Byli nekompromisní a fanaticky plnili rozkazy. Donutili obyvatelstvo okamžitě vyklidit město. Dokonce i nemocnice musely okamžitě ukončit svou činnost a lékaři i pacienti byli vyhnáni ven. Cizince Rudí Khmerové nahnali na velvyslanectví a ty pod pohrůžkami donutili vydat kambodžské obyvatele, kteří se chtěli na jejich území zachránit. Více než dva miliony lidí se vydaly na

Srovnej MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 228. „...angkar – skupina nikdy nespátrných stranických úředníků, jejichž často nejasných rozkazů muselo být uposlechnuto pod trestem smrti.“

¹⁷² TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 176.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 177.

Srovnej MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 227. „Více než dva miliony mužů, žen a dětí byly vyhnány na venkov, kde měli žít jako zemědělství dělníci v souladu s původní čínskou doktrínou, podle níž chudí rolníci a někteří manuální dělníci jsou jedinými platnými členy společnosti.“

Srovnej SYRUČEK, M. *V zajetí džungle*. Praha: EPOCH. 2007, s. 278.

„Za časného jitra 17. dubna vstoupili do města „černí“ Rudí Khmerové...“

pochod, jehož cíl byl v nedohlednu¹⁷⁶. Spoustu lidí během tohoto putování zahynulo hladu a vyčerpáním kvůli nelidským životním podmínkám. Na prosby o jídlo vojáci reagovali akorát pořád stejnou frází: „*Musíte se obrátit na Angkar, a Angkar, to je každý z vás.*“¹⁷⁷ „*Na pochod se musely vydat děti i starci, dokonce i pacienti z nemocnic a ti, kteří už nemohli dál, zůstávali ležet ve škarpě podél cesty.*“¹⁷⁸ Do týdne byla všechna provinční města taktéž vysídlena a lidé měli rozkaz vrátit se do vsí, kde se narodili.

Rudí Khmerové na svoji obhajobu tohoto podniku prohlašovali, že tak chrání obyvatelstvo před americkým bombardováním, později svá zdůvodnění pozměnili s takovými argumenty, jako že chtěli předejít kolapsu zásobování potravinami a epidemiím¹⁷⁹. Toto vysídlení však mělo i jiné důvody. Experimentální komunity, na kterých si Rudí Khmerové zkoušeli v praxi své socialistické teze, skutečně měly v první řadě řešit špatnou potravinovou situaci země, ale také poskytnout zázemí pro tvoření bojových skupin. V druhé řadě vysídlení a rozptýlení obyvatel mělo Khmerům zajistit politickou moc.¹⁸⁰ Přestože se Rudí Khmerové chopili moci, tak jen málo z nich mělo zkušenosti s vedením státní správy a politikou jako takovou. Tím, že lidé byli vyhoštěni, Khmerové eliminovali možnost ohrožení od sjednocené opozice. V zemi se totiž ještě pořád nacházely drobné skupiny Lol Nolových vojáků, regionální khmerské jednotky byly špatně vyzbrojeny a měly špatný kontakt s ústředím, takže celková situace by mohla způsobit nemalé potíže v případě, že by se princ Sihanuk rozhodl formovat opozici.¹⁸¹

Vysídlení obyvatel bylo schváleno již v únoru 1975 na zasedání ústředního výboru Komunistické strany Kambodže. Khmerové se zde rovněž dohodli, že v jejich ideálním státě budou zrušeny peníze, osobní vlastnictví, obchod, bude zahájena selekce vietnamských obyvatel¹⁸² a dalších nežádoucích sociálních skupin a že budou popraveni všichni vysocí konkurenční představitelé a armádní důstojníci.¹⁸³

Pod příslibem amnestií a odměn nalákali Khmerové vojáky a úředníky bývalého režimu, kteří se jim takto motivováni dobrovolně přihlásili. Záhy však byli popraveni a často s celou rodinou, včetně dětí, které byly považovány za nebezpečné až do třetího kolena.¹⁸⁴

¹⁷⁶ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 177.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 178.

¹⁷⁸ SYRUČEK, M. *V zajetí džungle*. Praha: Epocha. 2007, s. 278.

¹⁷⁹ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 230.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 178.

¹⁸⁴ Tamtéž.

4. 3 Rozdělení lidu a jeho život po „osvobození“

Evakuace měst byla prvotním plánem Rudých Khmerů.

Následovalo rozdělení celého kambodžského obyvatelstva na staré lidi, tedy „lid 18. března“, kteří byli před revolucí již ve službách Rudých Khmerů, většinou se z nich stali vojáci a nekompromisní kádři.¹⁸⁵

Druhou skupinu tvořil zbytek obyvatel, nyní nazvaný jako nový lid, „lid 17. dubna“ (asi 4 miliony osob).¹⁸⁶ Jednalo se o lidi, kteří žili v oblastech kontrolovaných Lol Nolovou vládou. Tyto lidi Khmerové vnímali jako původce všeho zla v zemi. Byli symbolem města, zkaženého prostředí. Podle myšlenky Khmerů korupcí a touhou získat co nejvíce pro sebe vykořisťovali venkovany. Měli možnost se vzdělávat, ale prostí venkované si to díky své chudobě nemohli dovolit, proto byli „noví lidé“ považováni za špatné.¹⁸⁷

Noví lidé se přemísťovali na místa, která jim určil osídlovací plán. Když lidé po útrpném, někdy i dvouměsíčním, pochodu, dospěli na místo, úředníci je rozdělili do zemědělských komun. Odhadem se v těchto komunách nacházelo v letech 1975 – 1979 až 97 % obyvatelstva Kambodže.¹⁸⁸ Příslušníci inteligence byli zabíjeni stejně jako důstojníci starého režimu. Venkov byl silně kolektivizován.

Khmerové hlásali, že Kambodžu opět pozvednou, aby se stala tak mocnou jako v období Angkaru. Soběstačnost země byla hlavním pilířem hospodářské reformy Rudých Khmerů. Začalo se tedy používat výhradně výrobků z vlastní výroby, neboť samozásobitelství bylo vnímáno jako základ. Vyrábělo se jednoduché spotřebitelské zboží jako oděvy, nádobí, náradí, atd. Jádrem zemědělské produkce byly právě zemědělské komuny, družstva, kterých bylo v zemi okolo tisíce.¹⁸⁹

Všichni lidé v komunách pěstovali rýži, kopali zavodňovací kanály a prováděli drobné zemědělské práce. Lidé zde pracovali patnáct až osmnáct hodin denně a museli si vystačit pouze se dvěmi odměrkami rýže na den, lékařská péče ani léky neexistovaly. S prací se začínalo před rozedněním a končilo pozdě v noci. Takto to šlo deset dní, jedenáctý byl vyhrazen „politickému vzdělávání“, které představovaly schůze a přednášky, kde se řešilo hlavně zefektivnění práce. Khmerové se snažili nabourat tradiční hodnotu rodiny a tak ji prostě zrušili. Manželé se mnohdy nesměli stýkat, natož spolu mluvit, děti jim byly

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 231.

¹⁸⁹ Tamtéž.

odebírány již v sedmi letech a dány na ideologickou převýchovu.¹⁹⁰ Když opustily dětské oddíly, byly již plně zfanatizované, staly se malými nebezpečnými „špiony“ a poslouchaly pouze Angkar. Některé dokonce zabily své rodiče.¹⁹¹

Všichni obyvatelé z měst museli zahodit své osobní průkazy a kádrům a vojákům se měli identifikovat tak, že jim řekli své jméno, z jaké sociální vrstvy pochází a jaké mají vzdělání. Když se přišlo na to, že někdo zalhal, byl okamžitě popraven.¹⁹² V družstvech se likvidovali lidé, kteří skrývali svou identitu, intelektuálové, učitelé, studenti i lidé, kteří provozovali svobodná povolání.¹⁹³

Lidé v komunách žili izolovaně jak vůči sobě samým, tak vůči ostatním. Byli nuceni nosit černé oblečení, které symbolizovalo rolnictví a šátky tzv. kromary. Rudý kromar s černými nebo bílými kostičkami byl symbolem Rudých Khmerů, bílý kromar označoval nový lid a tak svého majitele vystavoval khmerské svévoli. Ti, kteří jej nosili, mohli být kdykoliv zabiti kýmkoliv s jiným kromarem.¹⁹⁴

Rudí Khmerové zrušili všechny tradiční svátky, náboženství, bořili staré buddhistické pagody, změnili lidem stravovací návyky, způsob obdělávání půdy i rodný jazyk. Staré khmerské výrazy nahrazovali novými, nebo zcela zavádějícími. Výrazy, které nesly znaky nadřizenosti a podřizenosti byly zrušeny. *Například lidé odvádění k popravě byli žádáni, aby šli „pomoci sbírat ovoce“ či aby „šli studovat“.*¹⁹⁵ Telefonní a poštovní služba a sdělovací prostředky byly také zrušeny, s velkými odmlkami vysílal státní rozhlas v Phnompenhu a omezeně a nepravidelně vycházely noviny.

Uvnitř komun byli „noví lidé“ zatěžováni více než ti „staří a prověřeni“. Jako lidé z města, vnímání dříve jako elita, byli nuceni vykonávat nejtěžší práce. Ani jídlo a léky nedostávali stejně kvalitní jako ti staří. Za kapitalisty, a tím pádem za lidi hodné zatracení, byli považováni lidé s brýlemi, stejně jako lidé s měkkými dlaněmi a světlou kůží. Ženy měly zakázáno nosit dlouhé vlasy i šperky a černý oděv musely mít dopnutý až ke krku.¹⁹⁶ Rolníci, kteří před válečnými boji prchli z vesnic do měst, byli nyní považováni za zrádce. Měli se očistit tvrdou fyzickou prací, aby byli hodni života stejně jako Rudí Khmerové, kteří se očistili v bojích v džungli.¹⁹⁷

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 179.

¹⁹² Tamtéž, s. 178.

¹⁹³ Tamtéž, s. 179.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 182.

¹⁹⁵ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 232.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 233.

4. 4 Stát Rudých Khmérů

Nová ústava z ledna 1976 určovala, že stát se bude nově jmenovat Demokratická Kampučia a že do tří měsíců proběhnou volby do Národního shromáždění.¹⁹⁸ Volit směl pouze „obyčejný“, prověřený lid a kandidáti navrženi stranou se řadili mezi dělníky, rolníky a vojáky.¹⁹⁹ V samotné Kampučii se už s volbami nepočítalo, byl to jen pouhý klam, který měl zmást zahraniční veřejnost.²⁰⁰

V čele státu stál Saloth Sar (že Pol Pot a Saloth Sar je jedna a tatáž osoba se ukázalo později), jeho žena Khieu Ponnary, intelektuální Yeng Sary a jeho žena Khieu Thirith jako nejtvrďší ideoložka strany. Dalšími důležitými lidmi jsou poslušný politik Khieu Samphan, Nuon Chea, voják Son Sen, který později prchl před stranickými čistkami do Vietnamu a Ma Tok, proveditel hrubých prací.²⁰¹

Sihanuk měl přísné domácí vězení, FUNC i GRUNC byly rozpuštěny. Pol Pot zřídil vládu, ve které měl hlavní úlohu on, dále zasedl Yeng Sary jako ministr zahraničí, jeho žena jako ministryně sociálních věcí, Son Sen získal post ministra obrany a Hu Nim ministra informací.²⁰²

Rudí Khmerové se dělili na dvě části: na civilní a vojenskou. Ozbrojenci byli rozptýleni do šesti zón (Sever, Severovýchod, Východ, Jihozápad, Severozápad a Speciální oblast, znamenala působení přímo v Phnompenhu). Tajemníci zón byli přímo podřízeni vůli ústředního výboru, ale byli také vládci těchto území. Proto si zde mohli budovat družstva (komuny) a dosazovat stoupence na posty nižší instance.²⁰³

Pol Pot a jeho soukmenovci se snažili co nejdříve uskutečnit svou utopickou myšlenku vzniku soběstačné a nezávislé socialistické společnosti. Obyvatelé Kambodže si museli zvyknout na popravu a neustálou hrozbu smrti, ale byla také oficiálně přijata sociální

¹⁹⁸MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 228.
Doplň TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 183. „...režim předvedl vlastní instituce: shromáždění lidových zástupců pod předsednictvím Nuon Chey, státní prezidium v čele s Khieu Samphanem a vládu řízenou Pol Potem...“

¹⁹⁹MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 229.

²⁰⁰Tamtéž.

²⁰¹TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 183.

²⁰²Tamtéž.

Srovnej MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 229.
„...Sihanuk, který se v roce 1975 vrátil z Číny a až do té doby nominálně vedl zemi, byl odsunut na druhou kolej a dán do domácího vězení.“

²⁰³TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 183.

opatření, která rušila peníze, trh, organizované náboženství, školy, soukromé vlastnictví i svobodu stěhování.²⁰⁴

Kambodžskou společnost se Rudí Khmerové snažili očistit jak rasově, tak sociálně. Spoléhali na to, že zemědělský národ dokáže svou velikost a nezávislost z dob Angoru obnovit zase zemědělstvím. Když světlo světa spatřil čtyřletý plán, který měl roční produkci rýže zvýšit na dvojnásobek²⁰⁵, začali také Khmerové dělat vše proto, aby jej naplnili. Podle plánu měli splnit normu tří sklizní ročně²⁰⁶, a to vyžadovalo značné úsilí v budování kanálů a hrází. Lidé neměli řádné nástroje k práci a tak často nosili hlínu holýma rukama, neměli co jíst a pokud byly nějaké přebytky z výnosů, ty odčerpával stát a lidé hladověli.²⁰⁷ Takové nároky byly příliš vysoké na tak zbídačenou zemi.

Nekvalitní práce na zavlažovacích systémech stála život tisíců dělníků a vyvolala ekologickou katastrofu.²⁰⁸ Své vykonaly i popravy a amatérské léčení nemocných obyvatel. Ovšem tyto debakly polpotovci jako neúspěchy nevnímali, spíše se je snažili svést na „mikroby“ a „zrádce“ uvnitř strany.²⁰⁹

4. 5 Stranické čistky

Nalézt viníky vzniklé krize bylo tedy nasnadě a Rudí Khmerové svou moc začali zaměřovat do nitra své organizace. Od roku 1976 byly tisíce členů strany obviněny ze spolupráce se zahraničními výzvědnými službami s cílem zpochybňovat revoluci.²¹⁰ Došlo k vytvoření spousty vězeňských zařízení pro „vnitřní nepřátele“.²¹¹ Ale prakticky se jednalo o centra mučení a poprav.²¹²

Nejnámějším a největším táborem tohoto druhu byl Tuol Sleng, kam bylo postupně přivedeno okolo 20 000 osob²¹³, přesná čísla však nejsou známa. Všechny osoby byly

²⁰⁴ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 228.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 229.

²⁰⁶ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 185.

Srovnej MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 229. „Klíčovým heslem Demokratické Kampučie bylo „tři tuny z hektaru“, vycházející z průměrného výnosu vymláčené rýže, který si dal stát za cíl.“

²⁰⁷ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 231.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 181.

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž, s. 181.

Doplň NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 240. „Centrem běsnění se stala S-21, přísně střežená věznice, kterou Rudí Khmerové zřídili v prostorách někdejší střední školy v Tuol Slengu v jižní části Phnompenhu.“

zaevidovány při příchodu a po popravě a byly popraveny podle předem stanoveného kalendáře. V jeden den muži, jiný ženy a v dalším děti.²¹⁴ Ano i děti zde byly popravovány, neboť režim viděl jejich rodiče jako nebezpečí, a tak pro jistotu likvidoval celé rodiny.

Přestože jednota strany byla narušena, nařídilo její vedení sérii krvavých nájezdů přes hranice do Vietnamu.²¹⁵ Khmerové se sem vydávali, aby probudili místní kambodžskou menšinu a aby si zajistili tak snazší dobytí území, jež již před staletími zabral Vietnam Kambodži.²¹⁶ Avšak neúspěšně.

Pol Pot na podzim roku 1977 navštívil čínského nástupce Mao Ce-tunga, a protože Číňané podporovali země, které se snažily realizovat revoluci podle čínského vzoru, přislíbili vojenskou pomoc Kambodži.²¹⁷ Mimoto čínská vláda souhlasila s kambodžskými vpády do Vietnamu. Zároveň si ale byla vědoma ideologického rozporu mezi ní a SSSR, a tak se schválením kambodžských kroků rozhodla plnit funkci oponenta Vietnamu podporovaného Sovětským svazem.²¹⁸

Vietnam toto gesto vnímal jako hrozbu, a tak na konci roku vpadly tisíce vietnamských vojáků do Kambodže, kde zabíjely vojáky Rudých Khmerů a tisíce civilistů si vzaly jako rukojmí zpátky do Vietnamu.²¹⁹ Rudí Khmerové to považovali za vítězství nad Vietnamci a v honbě za viníkem se obrátili opět na kambodžské vesničany a stranické vojáky z napadených oblastí na východě. Ti byli označeni za zrádce, posíláni do Tuol Slengu²²⁰ a zde masově popravováni. Některým se podařilo uprchnout za hranice. Z kádrů, kteří prchli do Vietnamu, se pak vytvářela exilová vláda.²²¹

Pozn. TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 188. Další méně známé tábory byly Wat Eik, Koch Ro Tech i hekatombý v Cheng Enku a Tonlé Bati.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 231.

²¹⁶ Tamtéž.

Pozn. NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 241. Jednalo se o spor o ostrovy Tho Cu a Phu Quoc ležící mezi Vietnamem a Kambodžou v Siamském zálivu a o vnitrozemská pohraniční území.

²¹⁷ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 231.

²¹⁸ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 242

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 232.

4. 6 Pád Demokratické Kampučie

Na Štědrý den roku 1978 vpadl Vietnam do Kambodže a označil tuto invazi za Kambodžskou osvobozenou frontu.²²² Pol Pot prchnul vrtulníkem do Thajska²²³ a jeho soukmenovci spíše do západních a severozápadních zón Kambodže. Vietnamští okupanti dosadili vládu tvořenou ze svých přívrženců a zběhlých Rudých Khmerů a Kambodžanů.²²⁴ Demokratická Kampučia zanikla 6. ledna 1979.²²⁵

Vietnamská okupantská správa kontrolovala kambodžský lid dále velmi přísně, ale i tak se snažila o co nejrychlejší obnovení zrušených institucí. Od měst, peněz, školství až po svobodu pohybu.²²⁶

Chaosu v zemi nepřidalo, že její západ a severozápad stále ovládali Rudí Khmerové podporovaní Thajskem a Čínou. V té době se zlepšovaly vztahy USA a Číny, a tak Vietnam neměl dostatečně silného spojence k tomu, aby zcela pokryl výdaje spojené s okupací.²²⁷ Díky vietnamským vládám neproudila do země žádná humanitární ani jiná pomoc. Tak vypukl hladomor.

Ten spolu s přítomností vietnamských vojáků vyvolaly další uprchlické vlny směřující do Thajska.²²⁸ Mezi utečence se ale ve zmatku lehce vmísila část polpotovské armády, kterou Thajci ze strachu z postupu vietnamských oddílů na jejich území vyživili a vyzbrojili. Pol Potovi důvěřovala i Čína, která dále figurovala jako spojenec kambodžských revolucionářů, ale také i USA, které se Číně snažily zavděčit, ale také sledovaly svůj zájem na potrestání Vietnamu za svou porážku.²²⁹

4. 7 Nastolení „nové“ demokratické vlády

V momentě, kdy světová veřejnost pochopila, že svědectví zveřejněné mezinárodními novináři a kambodžskými utečenci o hrůzách Rudých Khmerů, nejsou výplody něčí fantazie, zesílil mezinárodní tlak na USA, které zde působily, a také na jejich spojence. USA, aby neztratily tvář, začaly budovat na thajské hranici novou kambodžskou koaliční

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 170.

²²⁶ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 232.

²²⁷ SYRUČEK, *Dějiny Kambodže*, s. 282.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ MABBETT, CHANDLER, *Khmerové*, s. 233.

vládu, kterou tvořili Rudí Khmerové a jejich frakce²³⁰, které byly loajální k princovi Sihanukovi.²³¹ Aby tato koalice nevzbudila pochybnosti, říkalo se, že Komunistická strana Kampučie je rozpuštěna. Toto tvrzení však vyvraceli zběhové z hnutí, kteří vypovídali o tom, že je Pol Pot stále u moci.²³²

Díky méně krutému zacházení s obyvateli, protivietnamskými názory a relativně čestnému úřednictvu se vietnamská vláda v Phnompenhu odcizovala ostatním mimo sovětským státům, které by jí mohly poskytnout tolik potřebnou podporu.²³³ V roce 1982 uspořádala OSN konferenci o Kambodži a snažila se o smíření trojkoalice s vládou Hun Sena (loajální k Vietnamu, premiér od roku 1984) a také chtěla, aby ze země odešli vietnamští vojáci a také, aby se už konečně uskutečnily svobodné volby.²³⁴ USA se snažily motivovat odchod vietnamských vojáků z Kambodže tím, že s Vietnamem normalizuje vztahy.²³⁵ A protože už Vietnam nebyl na konci 80. let podporován rozštěpujícím se Sovětským svazem, nezbylo mu už nic jiného, než ze země odejít. Stalo se tak v září 1989.²³⁶

Hun Senovu stranu a tři strany Trojkoalice se nepodařilo přimět k žádnému jednotnějšímu postupu, a tak následovala série konferencí v Jakartě, New Yorku i Paříži.²³⁷ Nakonec se podařilo všechny čtyři strany přesvědčit, aby souhlasily s ustavením Nejvyšší národní rady, v jejímž čele zasedal Norodom Sihanuk. Vládu a pět nejdůležitějších ministerstev měl řídit orgán národního usmíření tzv. UNTAC (United Nations Transitional Authority in Cambodia), který vytvořila OSN.²³⁸

Cílem mise UNTAC bylo zajistit přechod od vlády Rudých Khmerů k demokratickému politickému zřízení a podporovat tendenci národnostního smíření.²³⁹

²³⁰ Pozn. SYRUČEK, M. *V zasetí džungle*. Praha: EPOCH. 2007, s. 282. „V zemi však vládl chaos. Rozsáhlé oblasti u thajských hranic ovládali Rudí Khmerové podporovaní z Thajska a Pekingu, kteří se však rozštěpili na různé frakce. Pod pekinským vlivem byla ze tří frakcí vytvořena tzv. Khmerská trojkoalice.“

²³¹ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 233.

²³² Tamtéž.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ SYRUČEK, M. *V zasetí džungle*. Praha: EPOCH. 2007, s. 282.

²³⁵ Tamtéž, s. 283.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž.

Pozn. BUREŠ, O. *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2007, s. 176. Mise v Kambodži, konaná od března 1992 do září 1993 s cílem implementace politického urovnání a realizací voleb. O celkové síle cca 22 000 příslušníků OSN.

Pozn. BUREŠ, O. *Operace na udržení míru OSN*, s. 176. Misi UNTAC předcházela mise UNAMIC, která se konala od října 1991 až do března 1992 s cílem monitoringu příměří a přípravou mise UNTAC. O celkové síle 1500 členů.

²³⁹ WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005, s. 141.

Dále měla dohlížet na uskutečnění svobodných a všeobecných voleb, budování státního aparátu, infrastruktury, právního systému i s ohledem na návrat uprchlíků do země a návrat vnitřně přesídlených osob. UNTAC měla snižovat páčání násilí a hrozbu ozbrojeného konfliktu na minimum.²⁴⁰

Od roku 1991 se normalizovaly vztahy Kambodže s okolními státy a bylo dohodnuto, že se pod dohledem OSN²⁴¹, a díky jeho finančnímu zajištění, budou konat v roce 1993 svobodné volby.²⁴² Mírový plán, který zorganizovala OSN, byl brzy ohrožen postojem Rudých Khmerů, kteří odmítli respektování mírových výsledků a prohlašovali, že v zemi se stále nacházejí vietnamské vojenské jednotky a že OSN byla málo důsledná v jednání se současným režimem.²⁴³ Na důkaz svého rozhořčení vraždili Rudí Khmerové neozbrojené vietnamské civilisty, které označovali za tajné agenty.²⁴⁴ Mimoto, ještě roku 1991 kontrolovali Rudí Khmerové ještě 15 % kambodžského území podél hranice s Thajskem.²⁴⁵ Díky těžbě rubínů a vzácné dřeva byli hospodářsky nezávislí a v zónách jejich působnosti panovaly stejné podmínky teroru jako před dvaceti lety.²⁴⁶ Khmerové odmítali vyjít z džungle a nechat se odzbrojit. Nakonec se ale ukázalo, že nedisponují takovou silou, aby dokázali proces nastolování míru zastavit. Po volbách byli odsunuti na pokraj politického života.²⁴⁷ Každopádně ale předpokládali, že se jednou chopí opět moci a to díky své vytrvalé propagaci venkova a označováním Vietnamců jako příčiny všeho zla kambodžského lidu.

Volby dopadly prakticky nerozhodně. Do čela země byli zvoleni dva premiéři Hun Sen a Norodom Ranariddh z roajalistické strany FUNCINPEC a po čase se podařilo ze země vytvořit znovu království v čele s Norodomem Sihanukem.²⁴⁸ V roce 1998 se konaly druhé svobodné volby a ty vyhrála Hun Senova strana. Hun sen se stal premiérem a princ Ranariddh zastával funkci předsedy parlamentu.(tamtéž) Norodom Sihanuk trpěl vážnými

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Pozn. TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 192. „Mezinárodní společenství spatřovalo v Rudých Khmerech raději nositele státní suverenity než lidi odpovědné za genocidu.“

²⁴² SYRUČEK, M. *V zajetí džungle*. Praha: Epoque. 2007, s. 283.

²⁴³ MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 234.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 194.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ SYRUČEK, M. *V zajetí džungle*. Praha: Epoque. 2007, s. 283.

Srovnej MABBETT, I. CHANDLER, D. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000, s. 234. „Koncem roku 1993 byla nová ústava hotova a Kambodža se opět stala monarchií se Sihanukem jakožto králem.“

zdravotními obtížemi, a tak podal demisi. Na jeho místo nastoupil jeho syn Norodom Sihamoni a to v říjnu 2004.²⁴⁹

4. 8 Důsledky genocidy

Potom, co Vietnamci zatlačili Rudé Khmery do džungle na západě Kambodže, se začaly odhadovat počty obětí režimu. Během jejich vlády zahynulo okolo dvou milionů²⁵⁰ kambodžských obyvatel. To je celá čtvrtina z celkového počtu obyvatel.

Nefungovala průmyslová výroba, obchod ani zemědělství. Lidé, kteří přežili život v komunách, se pomalu vraceli zpátky do svých domovů. Na venkově chyběl dostatek pracovní síly, a tak byla pole poskytující obživu osázena pouze z deseti procent.²⁵¹ Chyběla technická zařízení, nástroje i zvířata. Služby nefungovaly a například ve zdravotnictví z původních 450 lékařů přežilo do roku 1979 pouhých padesát, z nichž krátce po „osvobození“ dalších dvacet emigrovalo.²⁵²

Obyvatelstvo bylo poznamenáno nedostatkem léků a zdravotnické péče a trpělo nemocemi. Školský systém byl zcela zničen, neboť téměř všichni mniši, kteří poskytovali dětem základní vzdělání, byli zavražděni a buddhistické kláštery byly zničeny. Značné ztráty utrpěly i kulturní památky, neboť drtivá většina chrámů a svatyní byla rozbořena. Jaký přístup měli Khmerové k historii, se ukazuje i na tom, že ze sta tisíc tisků uschovaných v Národní knihovně se zachovala necelá třetina, neboť je Khmerové používali jako palivo.²⁵³

Na obyvatelstvu se také podepsalo zrušení veškerých dosavadních spirituálních hodnot. Jde o zrušení náboženství a zánik tradic a zvyků, se kterými Kambodžané žili po

²⁴⁹ Tamtéž.

Pozn. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010, <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/kambodza/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>

„Hlavou státu, symbolem jednoty a věčnosti národa a současně vrchním velitelem ozbrojených sil je podle ústavy král. Králem země od své korunovace v roce 1993 byl Norodom Sihanouk (nar. r. 1922), který překvapivě abdikoval v říjnu 2004. Jeho nástupcem se stal z rozhodnutí devítičlenné Královské trůnní rady ze dne 14. 10. 2004 jeho syn Norodom Sihamoni (nar. r. 1953).“

²⁵⁰ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 248.

Srovnej TERNON, Y. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997, s. 190. „Odhaduje se, že 1 – 2 miliony Kambodžanů z celkového počtu 6 až 7 milionů (tedy asi každý šestý) zemřely během 45 měsíců, kdy byli u moci Rudí Khmerové, že byli zavražděni, či se stali obětí životních podmínek, jimž byli vystaveni.“

Srovnej BELL-FIALKOFF, A. *Etnické čistky*. Praha: Práh. 2003, s. 57. „...režim zabil přinejmenším milion (podle některých odhadů až tři miliony) politicky nespolehlivých Kambodžanů v jedné z nejhorších ideologických čistek naší doby.“

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Tamtéž.

staletí. Narušena byla také funkce rodiny. Mnoho rodin bylo vyvražďeno kompletně, anebo alespoň jejich část. „*Tisíce žen ztratily své muže i děti a žily osamoceně.*“²⁵⁴

Nejhůře však byli postiženi příslušníci etnických menšin. Prakticky celá populace Vietnamců žijících v Kambodži prchla do Vietnamu²⁵⁵ a islámští Čamové, na jejichž příslušnících se khmerský režim podepsal nejvíce, přišli o 150 tisíc svých členů.²⁵⁶

A jak celou situaci hodnotí obyčejní lidé? Podle dokumentu Pol Pot²⁵⁷ se k vládě Rudých Khmerů vrací s poznámkami, že život nastolený v Kambodži by nebyl zas až tak hrozný, kdyby Khmerové nezabíjeli vlastní lidi, ale pouze ty cizí „záškodníky“, a kdyby jim zajistil dostatek jídla. Na otázky, jak mohli dopustit tak krvavý teror na svých rodinných příslušnících i sousedech, odpovídají, že vykonávali pouze vůli neosobního Angkaru.

Kambodža se nyní snaží, aby v očích světové veřejnosti působila jako hrdý a nezávislý stát hodný existence ve dvacátém století.

4. 9 Problematika postihu pachatelů

Dohledání viníků a jejich potrestání se jeví jako nesmírně problematické. Krátce po pádu Demokratické Kampučie se konalo několik soudů vedených vietnamskými okupanty, několik příslušníků Rudých Khmerů bylo odsouzeno v nepřítomnosti k trestu smrti, avšak fakticky k jeho provedení nikdy nedošlo.

Další regionální soudy se konají dodnes, ale problémem zůstává, že v jejich vedení stojí často lidé, kteří sami byli stoupenci Rudých Khmerů. Místní novinářská veřejnost se do poukazování na to, jak lehce se vrazi ze 70. let smísili s přeživším obyvatelstvem, nechce pouštět, protože by se mohla odhalit nežádoucí fakta o dnešních čelních politických představitelích Kambodže.

Pol Pot byl souzen až v roce 1997²⁵⁸ po tom, co jej opustila většina jeho ozbrojených jednotek, pro kterou byla mnohem lákavější vidina amnestie v případě, že složí zbraně, než útrpný život v džungli. Nakonec se soudci shodli na tom, že jej nechají dožít v domácím vězení. Pol Pot tak žil až do roku 1998, kdy umírá na selhání srdce.²⁵⁹ V dokumentu se

²⁵⁴ Tamtéž.

²⁵⁵ BELL-FIALKOFF, A. *Etnické čistky*. Praha: Práh. 2003, s. 57.

²⁵⁶ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 250.

²⁵⁷ Edice Lidových novin, série dokumentů Diktátoři, *Pol Pot*, 2008.

²⁵⁸ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 269.

²⁵⁹ Tamtéž.

však mluví o tom, že okolnosti jeho úmrtí jsou obestřeny tajemstvím, neboť bezprostředně po „vůdcově smrti“ bylo jeho tělo spáleno.²⁶⁰

V listopadu roku 1998 se vzdali vládě Nuon Chea a Khieu Samphan a složili slib věrnosti premiérovi Hun Senovi výměnou za amnestii.²⁶¹ Jediným uvězněným byl pachatel nejkrvavějších zločinů Ma Tok, přezdívaný „Řezník“, který byl zajat v roce 1999 a který umírá ve vězení v roce 2006 ve věku požehnaných osmdesáti let.²⁶²

Na veřejnost se dostalo pouze pár informací o tom, že z předních představitelů Rudých Khmerů bude souzen prozatím pouze jeden a to Kang Kek Ieu, šéf mučírny v Tuol Slengu (S-21), který se ke svým činům přiznal. Jeho případ je ale pořád ve fázi shromažďování informací a vyslýchání svědků. Podobně je na tom číslo dvě mezi Rudými Khmery Nuon Chea (82 let), bývalý prezident Demokratické Kampučie a pátý muž režimu Khieu Samphan (77), bývalý ministr zahraničí a třetí muž režimu Ieng Sary (83) a jeho žena a bývalá ministryně sociálních věcí Ieng Tirth (76).²⁶³ Všichni už dnes dosahují vysokého věku. Zpočátku byli vyšetřováni na svobodě, nyní by měli být ve vyšetřovacích vazbách. Avšak s jejich procesy je to podobné jako u Kang Kek Ieua. Všechny pokračují velmi pomalu. Ať už kvůli neexistenci dokumentace nebo časovému odstupu od spáchání genocidy.

4. 10 Shrnutí

Genocida v Kambodži je tragickým vyústěním okolností, které dopadaly na kambodžské obyvatelstvo po celá staletí.

Území, které je etnicky smíšené, bývá často bitevním polem, na kterém si různé skupiny přilepší. V tomto případě to byli Rudí Khmerové, kteří v obrovském měřítku likvidovali vlastní obyvatele. Tento akt se dá považovat za ojedinělou formu projevení nenávisti. Mimo postižené Čamy, jejichž populace po roce 1979 výrazně poklesla, byli mezi oběťmi prostí kambodžští občané, obyvatelé měst i venkované, kteří se od Rudých Khmerů nelišili ani původem ani vyznáním.

²⁶⁰ Edice Lidových novin, série dokumentů Diktátoři, *Pol Pot*, 2008.

²⁶¹ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 270.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ GAZDÍK, Roman, web Aktuálně.cz, aktualizováno 17. 2. 2009, poslední revize 27. 6. 2010, <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=629758>>.

Kambodžané jsou odlišní svou mentalitou. Díky religiozitě buddhismu a letům útlaku si poměrně snadno přivyknou novým poměrům, které jim určovali Thajci, Vietnamci, Francouzi i Rudí Khmerové a které jim určuje jejich současná vláda.

Samozřejmě na tom má velký podíl chudoba země, od které pochází všechny vnitřní problémy. Od nekvalitního školství (příliš málo škol, které si mohou často dovolit jen ti nejbohatší), přes zdravotnictví, až po státní správu.

S dohledáváním viníků genocidy je v dnešní době problém. Jednáním o procesu s pachateli kambodžské genocidy předcházelo příliš zdlouhavé dohadování se s OSN a státními představiteli Kambodže. A jak to tak vypadá, tak než dojde na pořádný soud, tak všichni, kteří by měli být za své zločiny potrestáni, v klidu a ve svobodě dožijí své životy.

Závěr

Cílem této práce bylo postihnout příčiny, vznik, průběh a důsledky kambodžské genocidy rozbořením pojmu genocida a jeho vymezením, nástinem historických souvislostí a charakteristikou způsobu jejího provedení.

První kapitola je záležitostí převážně teoretickou. Popisuje události, které předcházely právnímu stanovení genocidy jako pojmu. Vymezuje zde pojem genocidy jako takový, úskalí používání terminologie z oblasti mezinárodního trestního práva, nebo přibližuje osobnosti, bez jejichž píle by nebyl možný vznik nejdůležitějších dokumentů z tohoto oboru. Zabývá se také Úmluvou o zabránění a trestání zločinu genocidia, jejími mezerami, zločinem proti lidskosti i celospolečenskými podmínkami vzniku samotné genocidy.

Druhá kapitola obsahuje informace o demografických a geografických poměrech Kambodže. Zabývá se polohou země, jejím povrchem, surovinami i komoditami, kterými Kambodža disponuje. Dále podává výčet menšin žijících v Kambodži a náboženství v oblasti.

Třetí kapitola postihuje mezníky v historii Kambodže s vědomím, že historické události této oblasti podmínkami svého průběhu zvolna připravovaly živnou půdu pro spáchání zločinu genocidy. Od dob Angorské říše, na kterou jsou Kambodžané nesmírně hrdí, přes francouzské kolonizátory, cestu Kambodže k nezávislosti, až po nechvalně proslulou válku ve Vietnamu a pád Lol Nology proamerické vlády.

Čtvrtá kapitola popisuje, jak se Rudí Khmerové chopili moci a jak své vize dokázali uskutečnit. Upozorňuje na to, že kambodžská genocida nebyla spáchána nahodile, ale že probíhala podle velmi důkladně vypracovaného plánu, jehož dodržování se striktně, a pod velmi přísnými tresty, vyžadovalo. Zabývá se praktikami teroru Rudých Khmerů. Také zde nastiňuje strukturu státního uspořádání Demokratické Kampučie, jejich čistek ve vlastních řadách, i to, jak se po pádu khmerského režimu stanovovala nová vláda pod hlavičkou OSN. Nakonec se kapitola stručně zabývá dopady genocidy na kambodžské obyvatelstvo a dohledáváním viníků a jejich (ne)potrestáním.

Poslední kapitoly jsou věnované seznamu zdrojů a přílohám.

Literatura

BELL-FIALKOFF, Andrew. *Etnické čistky*. Praha: Práh. 2003. 328 s. ISBN 80-7252-070-9.

BUREŠ, Oldřich. *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2007. 199 s. ISBN 978-80-244-1810-0.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing. 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

Geografický místopisný slovník světa. Praha: Academia. 1999. s. 364-365. ISBN 80-200-0445-9.

MABBETT, Ian. CHANDLER, David. *Khmerové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. 303 s. ISBN 80-7106-353-3.

NOŽINA, Miroslav. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007. ISBN 978-80-7106-897-6.

SHORT, Philips. *Pol Pot*. Praha: BB/art s.r.o. 2005. 596 s. ISBN 80-7341-610-7.

SYRUČEK, Milan. *V zajetí džungle*. Praha: Epoque. 2007. 342 s. ISBN 978-80-87027-25-7.

TERNON, Yves. *Genodidy XX. století*. Praha: Themis. 1997. ISBN 80-85821-45-1.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. 2007. 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

Vietnam, Ilustrovaná historie konfliktu v jihovýchodní Asii. Praha: Svojtka a Vašut. 1996. 264 s. ISBN 80-7180-037-6.

WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. 206 s. ISBN 80-7178-390-0.

Filmový dokument:

Edice Lidových novin, série dokumentů Diktátoři, *Pol Pot*, 2008.

Elektronické zdroje

Česká televize, portál ČT24, aktualizováno 15. 2. 2009, poslední revize 27. 6. 2010.
<<http://www.ct24.cz/textove-prepisy/45618-spolecnost-narodu-nepodareny-pokus/>>.

GAZDÍK, Roman, web Aktuálně.cz, aktualizováno 17. 2. 2009, poslední revize 27. 6. 2010. <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=629758>>.

Informační centrum OSN v Praze, 2005, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010. <<http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=67&subkap=74>>.

Informační centrum OSN v Praze, Bulletin 1/10, s. 9, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010.
<<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/casopis/soubory/OSN%20Bulletin%200110.pdf>>.

Informační centrum OSN v Praze, 2005, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010. <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=845>>.

KOSTLÁNOVÁ, Andrea, server Militaria nakladatelství Elka Press, aktualizováno 28. 09. 2009, poslední revize 27. 6. 2010. <<http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/individualni-odpovednost-jednotlivce-za-zlociny-proti-miru.html>>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010.
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/kambodza/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.

Přílohy

Příloha č. 1:

Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia

Informační centrum OSN v Praze, 2005, aktualizace neuvedena, poslední revize 27. 6. 2010.

<<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-genocida.pdf>>.

Příloha č. 2:

Životopis Salotha Sara

Životopis Saloth Sara

Saloth Sar se narodil ve vesnici Preksbauv, která leží podél východního břehu řeky Sen. Jeho otec Loth byl na kambodžské poměry bohatým mužem a díky pěstování rýže dokázal rodinu zabezpečit. Sar, narozený v březnu roku 1925 měl několik sourozenců. Tři nejmladší z nich (Nhep, Sar a Chhay)²⁶⁴ od sebe nebyli příliš věkově vzdáleni a tak si výborně rozuměli. Jejich otec jim často vypravoval životní příběh jejich dědečka Phema, díky němuž si poměrně komfortně žili. V polovině 19. století Kambodžu stíhaly nájezdy Vietnamců a Siamců (Thajců). Ti nutili kambodžské obyvatelstvo robotovat, a tak lidé před vetřelci utíkali do džungle. Phem v 80. letech 19. století organizoval zásobování monarchistických vojsk, která chtěla udržet Kambodžu a bojovala proti nastolení koloniální správy. Díky patriotické aktivitě Sarova děda se jejich rodina těšila přízni provinčního guvernéra. Lothova sestra získala práci v paláci krále Norodoma a její dceru Meak vybrali do harému Norodomova nástupce Monivonga. Meak se pak stala správkyní královské ložnice a měla velký vliv na krále. Díky ní Lothův nejstarší syn dostal místo u palácové stráže a jedna z Lothových dcer, Roeung, se stala jednou z Monivongových favoritek.²⁶⁵

Lothova rodina i přes čínské předky se jevila jako khmerská. Žila v duchu theravádového buddhismu a ctěla khmerské tradice a svátky. Na buddhistické svátky se Loth se svou ženou Nem vydávali do buddhistického chrámu v Kompongthomu, kde se už jejich dva synové Suong a Seng učili číst a psát. Loth si uvědomoval, jak je vzdělání důležité, a protože se rodině finančně dařilo, rozhodl se poslat do školy v hlavním městě Phnompenhu i své nejmladší syny.²⁶⁶

Základní škola v Phnompenhu byla uspořádáním i způsobem výuky zcela západní. Sarovi rodiče proto usoudili, že bude vhodné jej nejprve na rok umístit do elitního buddhistického kláštera v Botum Vaddei, který stál nedaleko královského paláce. Zde se Sar učil číst a psát v khmerštině, ale také ctít učení buddhismu. Mladí chlapci se zde učili disciplíně, buddhistickým sútrám, morálním textům a naprosté poslušnosti. Základ tvořila

²⁶⁴ SHORT, P. *Pol Pot*. Praha: BB/art s.r.o. 2005, s. 34.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 35.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 38.

úcta k rodičům, starším a autoritě. Mýtila se originalita, odlišnost i lpění na světských tužbách a majetku.²⁶⁷

Roku 1935 jako desetiletý Saloth Sar opustil chrám Botum Vaddei a nastěhoval se k bratrovi Suongovi, u kterého již přebýval brat Chhay a pak přibyl i Nhep. V září začal Sar s Chhayem navštěvovat prestižní školu École Miche²⁶⁸, kde střídavě vyučovali vietnamští učitelé a katoličtí kněží. Každý den měly děti hodinu katechismu, pak odříkávaly modlitby a četly žalmy. Sar moc nadaným studentem nebyl. Základní školu dostudoval až v osmnácti letech a celkem dvakrát propadl. Pak se pokusil složit přijímací zkoušky na Lyceé Sisowath, ale neuspěl. Přijali ho na nově otevřenou nižší střední školu Collège Preah Sihanouk v Kompongchamu. Sem se také roku 1943 přestěhoval.²⁶⁹

Na škole v Kompongchamu se pracovalo v souladu s názory vichistické Francie, v čele s francouzským maršálem Pétainem, kterého děti každé ráno opěvovaly stejně jako heslo „práce, rodina, vlast“. I zde se ukázalo, že Sar není studentský typ, přestože úplný nezájem o učivo nejevil. Hrál na housle, i když nijak obstojně, na roneat (tradiční kambodžský nástroj podobný citeře), měl rád hudbu a Verlainovy verše, taky fotbal a dokonce hrál v ochotnickém divadelním spolku.²⁷⁰ Po státním převratu roku 1941 byla škola uzavřena a studenti si mohli užívat mimořádných prázdnin, zatímco se na ministerstvu dohadovali, kdo bude vyučovat khmerské děti. Saloth Sar a Khieu Samphan a další jejich spolužáci se rozhodli této chvíli využít a domluvili se, že celý soubor ochotnického divadla navštíví chrámový komplex Angor, který byl symbolem vznešenosti dávno zaniklé khmerské říše. Kambodžané jej vnímali jako pojítka současnosti s hrdou národní minulostí.

Roku 1947 složil Sar závěrečné zkoušky a byl spolu s několika dalšími přijat na Lyceé Sisowath. Zde vytvořil spolu s Lon Nonem (starší bratr Lol Nola, který se v 70. letech chopil vlády) a Ping Sayem nerozlučnou trojici. Kvůli studiu se Sar zase vrátil k bratrovi Suongovi. Když v roce 1948 měl Sar složit brevet(zkouška, jejíž složení podmiňovalo další studium na Lyceé Sisowath), ani on ani Lon Non neuspěli. Sar tedy putoval na Technickou školu v Russey Keo, která neměla dobrou pověst, její studenti byli vnímáni jako chuligánští uční. Tento ústav začal o rok dříve poskytovat třem studentům stipendium ve Francii a v roce, kdy sem nastoupil Sar, vyhlásil stipendium pro pět studentů. Sar se zde učil tesařině. A v létě 1949 složil závěrečnou zkoušku a získal stipendium. To, že získal

²⁶⁷ Tamtéž, s. 39.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 47.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 48.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 51.

středoškolské vzdělání bylo velké štěstí, neboť francouzská správa se o školství v Kambodži příliš nezajímala a ročně ukončilo středoškolské vzdělání méně než sto studentů.²⁷¹

Díky svým zkušenostem od života v klášteře, u tety v harému, mezi nejnadanějšími mladíky až po život mezi tesaři dokázal přirozeně komunikovat s lidmi nejrozličnějších společenských vrstev. Svým úsměvem byl mezi lidmi pověstný. Milý a nic neříkající.

Ve Francii se Salot Sar dostal do skupinky nazvané SKS (Sdružení khmerských studentů) díky seznámení se s mimo jiné i synovcem krále Monivonga Somonopongem. SKS fungovalo jako všestranné sdružení, které se věnovalo literatuře, zemědělství, umění i ženským otázkám. Soustředily se v něm osobnosti jako Keng Vannsak, Ieng Sary, Hang Thun Hak, Rath Samoeun, Hou Youn a tehdy ještě ne tak výrazný Saloth Sar. Ken Vannsak začal k sobě do bytu pravidelně dvakrát až třikrát týdně zvat několik přátel k debatám o politických otázkách. Především s přihlédnutím k budoucnosti jejich vlasti, Kambodže. Těchto diskusí se účastnil Ieng Sary, Rath Samoeun, Sien An, ten později pracoval jako velvyslanec v Hanoji, Ea Sichau, prezident SKS, a i Saloth Sar.²⁷²

Nejmilitantnější z těchto studentů si vytvořili Pařížský marxisticko-leninský kambodžský kroužek, který podporovala Francouzská komunistická strana. Do ní vstoupila většina budoucích vůdců Rudých Khmérů jako Thioun Mumm, Thioun Prasith, Khieu Samphan, Son Sen, Hou Youn, Hu Nim, Ok Sakun a hlavně čtyři lidé, kteří tvořili jádro Rudých Khmérů: Saloth Sar, Ieng Sary, Khieu Thirith a jeho setra Khieu Ponnary. V roce 1956 se hlavním centrem revolučních myšlenek stal Svaz khmerských studentů (UEK).²⁷³ Někteří ze studentů se rozhodli ve Francii zůstat a studovat, jiní se vraceli zpátky do vlasti. Salot Sar se rozhodl pro návrat.

Už od roku 1953 byl v kontaktu s Khmer Issarakem a pět let bojoval v ilegálním odboji, tedy až do roku 1960, kdy si khmerští komunisté založili vlastní Stranu pracujících Kampučie, kterou řídili Tou Samouth, Nuon Chea, Saloth Sar a Ieng Sary. Roku 1965 se strana přejmenovala na Komunistickou stranu Kampučie v čele se Salothem Sarem. Z důvodu zachování si utajení se Salot Sar a další uchýlili do džungle, kde bojovali po boku partyzánů.²⁷⁴

Své první partyzánské oddíly vytvořil Salot v provinciích Kratié a Ratanakiri na severovýchodě země. Zde žily horské kmeny tzv. leuští Khmerové, kteří se vyhýbali

²⁷¹ Tamtéž, s. 64.

²⁷² Tamtéž, s. 73.

²⁷³ NOŽINA, M. *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007, s. 234.

²⁷⁴ Tamtéž.

civilizaci. Neuměli číst a psát a díky své prostotě se dali snadno podmanit. Saloth na nich zkoušel v menším měřítku, jak by mohla vypadat khmerská společnost zpracovaná jeho ideály. A společně se silami těchto prostých lidí si v džungli vytvořili povstaleckou základnu „Centrála 100“. ²⁷⁵

V letech 1965 – 66 se vydal na cestu do Hanoje a Pekingu. Opět se utvrdil ve správnosti čínské revoluce, od jejího uskutečnění až po vedení, a po návratu byl přesvědčený, že nyní už se Khmerové nechají vést pouze Číňany, nikoliv Vietnamci. Odmítl se podříditi Sihanukově neutralistické politice Kambodže a od roku 1968 začal vést ozbrojený boj proti oficiální vládě. V letech 1967 – 68 se zaměřil převážně na střety v provincii Battambang. ²⁷⁶

Salot Sar sice navenek spolupracoval s vietnamskými komunisty, avšak stále více se zaměřoval na Číňany a jejich zásobování. Nechal si posílat potraviny, zbraně, munici i odborníky a poradce, kteří měli zkušenost s provedením revoluce. Oslabení amerického působení v Indočíně a pád Lol Nolova režimu mu zajistily snadnou cestu k uchopení moci v Kambodži. ²⁷⁷

Když se dostal do čela Rudých Khmerů, likvidoval bez milosti všechny své odpůrce a to i ty domnělé. Budoval si svůj kult, podobně jako Mao Ce-tung, který byl jeho vzorem. Přestože se Saloth navenek snažil jevit jako pokrokový socialista, který by se nebránil spolupráci s evropskými intelektuály, byl hlavně nacionalistou. Jeho zájmy byly výhradně khmerské, což mnohdy ukázal ve svých plamenných projevech.

Saloth Sar umírá roku 1998 téměř osamocen v izolaci v džungli.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 238.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lenka Ščamburová
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Kambodžská genocida a její souvislosti
Název v angličtině:	Cambodian genocide and its relations
Anotace práce:	Práce se snaží vystihnout příčiny, vznik, průběh a důsledky kambodžské genocidy rozbořením pojmu genocida a jeho vymezením, nástinem historických souvislostí a charakteristikou způsobu jejího provedení.
Klíčová slova:	Genocida, Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia, Rudí Khmerové
Anotace v angličtině:	The thesis tries describe reasons, beginning, course and implication of cambodian genocide through term of genocide and its delimitation, with schema historically relations and characteristic its execution.
Klíčová slova v angličtině:	Genocide, Convention on the prevention and punishment of the crime of genocide
Přílohy vázané v práci:	Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia Životopis Salotha Sara
Rozsah práce:	49 stran
Jazyk práce:	čeština